

Victor Guzun

Reforme liberale pentru administrația publică din Republica Moldova

2015

Friedrich Naumann
STIFTUNG

FÜR DIE FREIHEIT

Victor Guzun

**Reforme liberale pentru administrația publică
din Republica Moldova**

Sibiu
2015

ISBN 978-973-0-20597-8

*Reforme liberale pentru administrația publică
din Republica Moldova*

Liberal Reforms for Public Administration in Moldova

Autor: **Victor Guzun**
Octombrie – Decembrie 2015

© 2015 Forumul Liberal European asbl

Publicată de Forumul Liberal European asbl, cu susținerea Fundației Friedrich Naumann pentru Libertate, Sofia.

Finanțată de Parlamentul European.

Parlamentul European nu este responsabil pentru conținutul publicației. Părerile exprimate în această publicație sunt exclusiv ale autorilor. Acestea nu reflectă obligatoriu opiniile Forumului Liberal European asbl.

Această publicație poate fi reprodusă, stocată sau transmisă sub orice formă sau prin orice mijloace doar cu permisiunea scrisă a editorului. Întrebările referitoare la reproducerea în alte condiții decât cele prezentate trebuie transmise Forumului Liberal European asbl., la e-mail: info@liberalforum.eu

Imprint

Publisher

European Liberal Forum asbl.
Rue des Deux Eglises 37/39,
1000 Brussels
Belgium

Layout and production

s.c. Print ATU s.r.l.
22 Turnului str.
550197 Sibiu
Romania

CUPRINS

Abstract:	6
1. INTRODUCERE	8
2. DE CE AVEM NEVOIE DE ADMINISTRAȚII PUBLICE LOCALE CARE FUNȚIONEAZĂ DUPĂ PRINCIPII LIBERALE?	10
De la administrație publică la management public	10
3. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA. REALITĂȚI ȘI PROBLEME	11
Lupta cu corupția	12
4. ESTONIA – UN EXEMPLU DE REFORMĂ PENTRU ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA. CONTEXT GENERAL	14
Diviziunea puterii în Estonia	15
Sistemul fiscal în Estonia	16
E-Estonia. Servicii publice digitalizate	18
5. EXEMPLE DE SOLUȚII DIN ESTONIA CARE POT FI PRELUATE DE ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA	19
5.1. Managementul documentelor (DMS)	19
5.2. DELTA	21
5.3. SIGMA	22
5.4. KOVTP – Portalul web pentru municipalități	22
5.5. KOVMEN – Modul de automatizare a serviciilor locale	24
5.6. VOLIS – Sistemul informațional al consiliilor municipale	24
5.7. VOLIS KE – Bugetarea participativă	26
5.8. VOLIS RR – Referendum și sondaj	26
5.9. Anna Teada – Anunță-mă!	27
5.10. eKOOL – E-scoala	28
5.11. Supraveghere de vecinătate	30
De ce NHW în Republica Moldova?	30
Perspective de dezvoltare a modelului NHW în Republica Moldova	31
5.12. Pregătirea pentru programul LEADER pentru dezvoltarea rurală.	32
5.13. Formarea GAL-urilor (Grupuri de Acțiune Locale).	33
5.14. Adoptarea ghișeului unic al documentelor și bazelor de date unice	35
5.15. În fiecare unitate APL trebuie să existe un responsabil pentru aplicarea și managementul proiectelor de asistență și externe (preferabil, vorbitor de limba engleză).	36
5.16. Rolul bibliotecii din localitate trebuie să devină unul mai complex.	37
5.17. Datele de contact și obligațiile de serviciu ale tuturor angajaților primăriei trebuie să fie publice și ușor de accesat.	38
5.18. Organizațiile neguvernamentale locale sunt foarte importante.	39
5.19. Formarea unei identități distinse a fiecărei localități	40
5.20. Schimb de experiență permanent și stabilire de relații externe cu parteneri externi.	41
5.21. Let's Do It!	42
Anexa 1. UNELE MECANISME DE FINANȚARE EUROPEANĂ A PROIECTELOR DESTINATE LOCALITĂȚILOR RURALE DIN REPUBLICA MOLDOVA	43
Anexa a 2-a. APLICAREA PENTRU PROIECTE FINANȚATE DE CĂTRE MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE AL ESTONIEI PRIN MECANISMUL COOPERARE PENTRU DEZVOLTARE (GHID PRACTIC)	47
6. CONCLUZII	50
Anexă	51
Notă privind autorul	52

Abstract:

Two workshops have been organized by the European Liberal Forum, with the support of the “Friedrich Naumann” Foundation in Chisinau and Nisporeni between the 5th and the 8th of October 2015, to which local liberal officials from the Chisinau municipality and the Nisporeni rayon were invited. The workshops have been coordinated by the Foundation’s specialists and experts from Estonia and focused on identifying the main operational issues of the city halls and local councils represented by the participants, a closer look at the activities carried out by the local public administration entities in the Republic of Moldova and on finding solutions to the identified issues, based on examples from Romania (Sibiu City), Estonia (Elva municipality and Jogeva region), Germany, as well as the benchmarking analysis in the European context. The workshops had an interactive format, in which Mr. Daniel Kaddik, Program Manager for Southeastern Europe at “Friedrich Naumann” Foundation, made a presentation of the objectives and the expected results, followed by the panel dedicated to an efficient public administration and local development based on the example of the Romanian city of Sibiu, moderated by the foundation project manager in Romania, Mr. Raimar Wagner. The next interactive exercise moderated by Daniel Kaddik focused on the motivation of the workshop participants to take part to the politic activity and local elections, their role in the public administration, weaknesses and strengths of the local public administration to which they belong. The session went on with the presentations of the Estonian experts, who highlighted the experience of two Estonian LPA entities: Mr. Viktor Svjatosev, the current governor of the Estonian region of Jogeva and former mayor of Jogeva city presented the multiple legislative, technical and attitudinal reforms implemented in the above mentioned regions, while Mr. Heiki Hansen, the current councilor of Elva City and former vice-mayor, focused his module on the best practices regarding the operation of a local public administration entity comparable in size with the entities represented by the participants. The sessions were interactive, offering answers to numerous questions. Next came a presentation of the best e-governance solutions in Estonia that need to be implemented in the Republic of Moldova, a presentation made by Mr. Victor Guzun, former Ambassador of the Republic of Moldova in Estonia.

The World Cafe exercise was subsequently organized, where the participants and the moderators debated on the main issues that the LPA entities represented by the participants are up against and, at the end of the workshops, the participants and coordinators identified a number of propositions and activity projects for the upcoming 6 months, each of the participants assuming responsibility for their implementation.

The main identified problems and solutions include:

- solving the lack of transparency within city halls by placing information boards, creating and updating the city halls websites, providing specialized training for a number of employees, publication of all public related information on the city hall website etc.;
- increasing the service range provided by the institutions under the authority of the city hall
- launching initiatives that would employ as many local people as possible, involving the local NGOs and active citizen groups;
- using digital signature and the available e-governance services;
- encouraging the establishment of new NGOs, staff training so as to increase the fund accessing capacity;
- establishing points of single contact and publication of specific forms on the available electronic platforms;
- drawing up urban plans.
- performance of sanitation and repair work.
- organizing events that would contribute to the co-participation of the community members and increase the sense of community involvement in public life etc.

The foundation will analyze the implementation degree of the assumed projects within 6 month and the coordinators shall provide the required assistance and advice.

This book aims at highlighting the main problems identified during the workshops and to provide solutions thereto, based on the Estonian local public administrations experience, so as to ensure their implementation by as many city halls in the Republic of Moldova as possible.

This book contains some data from public studies carried out by the Congress of Local Authorities from Moldova, the e-Governance Center, Transparency International, public opinion surveys, websites of public institutions in Estonia, the Expert-Grup think tank, Estonian IT companies developing e-governance solutions, the Neighborhood Watch Moldova project, the LEADER European program, the Moldova Social Investment Fund, GIZ, cross-border cooperation programs, the Prime Minister of Moldova's Economic Council, the Ministry of Foreign Affairs of Estonia. Photos belong to the authors.

Participanții și moderatorii atelierului din Nisporeni, activitate sportivă și de planificare.

1. INTRODUCERE

În perioada 5-8 octombrie 2015, la Chișinău și Nisporeni au avut loc două ateliere de lucru cu aleșii locali liberali din municipiul Chișinău și raionul Nisporeni, organizate de către Forumul Liberal European, cu suportul Fundației „Friedrich Naumann”. Atelierele de lucru au fost coordonate de către specialiștii Fundației și experți din Estonia și au avut drept scop identificarea principalelor probleme de funcționare a primăriilor și consiliilor locale reprezentate de către participanți, radiograma activității entităților administrației publice locale din Republica Moldova și identificarea soluțiilor la problemele identificate, prin prisma experienței României (prin exemplificarea orașului Sibiu), a Estoniei (exemplificarea municipalității Elva și a regiunii Jogeve), a Germaniei, precum și analiza comparativă în context european. Atelierele de lucru s-au desfășurat în formă interactivă, cu prezentarea de către dl Daniel Kaddik, director de programe pentru Europa de Sud-Est a Fundației „Friedrich Naumann”, a obiectivelor și a rezultatelor așteptate, urmate de panelul dedicat administrării publice eficiente și dezvoltării locale prin prisma experienței orașului Sibiu din România, moderat de către coordonatorul de proiect al fundației în România, dl Raimar Wagner. Următorul exercițiu interactiv moderat de către Daniel Kaddik a vizat motivația participanților la atelier de a participa în activitatea politică și la alegerile locale, rolul lor în administrația publică, punctele slabe și cele forte ale administrației publice locale din care fac parte. Sesiunea a continuat cu prezentările experților din Estonia care au evidențiat experiența a două entități ale APL din Estonia: dl Viktor Svjatosev, actualul guvernator al regiunii estoniene Jogeve și fost primar al orașului Jogeve, a prezentat multiplele reforme legislative, tehnice și de atitudine prin care au trecut regiunile menționate, iar dl Heiki Hansen, actualul consilier al orașului Elva și fost viceprimar, și-a axat modulul pe cele mai bune practici de funcționare a unei entități de administrare publică locală comparabilă ca mărime cu entitățile reprezentate de către participanți. Sesiunile au fost interactive, cu oferirea răspunsurilor la multiplele întrebări. A urmat o sesiune de prezentare a celor mai bune soluții de guvernare electronică care funcționează în Estonia și care necesită a fi implementate în Republica Moldova, susținută de către dl Victor Guzun, fost ambasador al R. Moldova în Estonia.

Ulterior, a fost organizat exercițiul World Cafe, în cadrul căruia participanții au dezbătut cu moderatorii principalele probleme cu care se confruntă entitățile APL reprezentate de participanți, iar la sfârșitul atelierelor de lucru, participanții și coordonatorii au identificat o serie de propuneri și de proiecte de activitate pentru următoarele șase luni, fiecare dintre participanți asumându-și responsabilitatea pentru implementarea lor.

Printre principalele probleme identificate și soluții asumate menționăm:

- soluționarea problemei netransparenței în primării, prin amplasarea panourilor informative, crearea și actualizarea site-urilor primăriilor, oferirea de cursuri specializate pentru o serie de angajați, publicarea tuturor informațiilor cu caracter public pe pagina web a primăriei etc.;
- lărgirea spectrului de servicii oferite de instituții subordonate primăriilor;
- lansarea unor inițiative care ar angaja cât mai multe persoane din localitate, implicarea organizațiilor neguvernamentale locale și a grupurilor active de cetățeni;
- folosirea semnăturii digitale și a serviciilor de guvernare electronică disponibile;
- încurajarea constituirii de noi ONG-uri, școlarizarea personalului astfel încât să crească capacitățile de accesare a fondurilor;
- formarea ghișeurilor unice și plasarea formularelor specifice pe platformele electronice disponibile;
- elaborarea planurilor urbanistice;
- efectuarea unor lucrări de salubritate, reparație;
- organizarea unor evenimente care ar contribui la co-participarea membrilor comunității și la sporirea sentimentului de participare a comunității la viața publică etc.

Fundația va efectua o analiză a gradului de implementare a proiectelor asumate într-un termen de șase luni, iar coordonatorii vor oferi asistența și consultanța necesare.

Această publicație are scopul de a scoate în evidență principalele probleme elucidate în cadrul atelierelor și de a oferi o serie de soluții pentru ele, prin prisma experienței administrațiilor publice locale din Estonia, pentru a fi preluate și implementate de către cât mai multe primării din Republica Moldova.

Publicația conține unele date preluate din studii publice ale Congresului Autorităților Locale din Moldova, Centrului de Guvernare Electronică, Transparency International, barometrele de opinie publică, paginile web ale instituțiilor publice din Estonia, Centrul Analitic Expert Grup, companiile IT din Estonia care dezvoltă soluții de E-Guvernare, proiectul Supraveghere de Vecinătate Moldova, programul european LEADER, FISM, GIZ, programele de cooperare transfrontalieră, Consiliul Economic al Prim-ministrului RM, Ministerul de Externe al Estoniei. Fotografiile aparțin autorilor.

2. DE CE AVEM NEVOIE DE ADMINISTRAȚII PUBLICE LOCALE CARE FUNCȚIONEAZĂ DUPĂ PRINCIPII LIBERALE?

De la administrație publică la management public

Administrarea entităților administrației publice locale, ca și orice alt mecanism, este în metamorfoză continuă și impune noi rigori de performanță, transparență decizională, adaptarea la noi condiții și a unor soluții inovative. Administrarea după principiul centralizat devine un termen învechit, iar rezultatele activității aleșilor locali va depinde în măsură tot mai mare de gradul de pregătire a echipelor de administrare a localităților, de interacțiunea cu cât mai mulți actori locali din diferite domenii, de adaptarea rapidă la noile condiții și acceptarea soluțiilor noi, de toleranța zero a factorilor de corupție, de dezvoltarea unui spirit de „proprietate“ al locuitorilor localităților și de implicarea lor activă în administrare și stabilirea unui dialog social activ.

O guvernare locală care funcționează după principiul liberal schimbă atitudinea față de cetățenii săi, de la „utilizatori“ ai serviciilor oferite de către primărie la participanți activ ai vieții comunității și este una proactivă, nu deranjează cetățeanul de rând și nu devine o povară pentru el și pune puterea de decizie în mâinile cetățeanului.

O guvernare liberală va introduce principiul subsidiarității în administrarea activităților publice, care vizează apropierea de cetățean, având credința că metoda cea mai eficientă de soluționare a problemelor localității se va asigura la cel mai apropiat nivel posibil. O guvernare locală liberală va responsabiliza fiecare membru al comunității astfel încât fiecare actor local să fie informat despre drepturile și obligațiunile sale și să participe la soluționarea problemelor existente.

Tradițional, principiul liberal este de a fi deschis spre abordări noi, iar în secolul informatizării și inovațiilor, neacceptarea soluțiilor moderne de administrare va juca un rol esențial în (in)eficiența administrării. Se impune o reorganizare dramatică a principiilor de administrare locală, a fișelor de post a angajaților, a programelor de studiu la care vor participa pentru a face față noilor cerințe, reșalonarea resurselor disponibile. O entitate locală care nu se va adapta noilor realități mai devreme sau mai târziu va fi impusă de circumstanțe să le accepte, iar întârzierea acceptării reformelor doar va îndepărta rezultatele dorite. Cel mai bun moment pentru începerea reformelor este astăzi.

Administrarea liberală mai înseamnă privatizarea multor servicii publice, contractarea acestor servicii, soluții inovative de co-producere pentru a garanta servicii de calitate, la cele mai mici prețuri. Ea va încuraja și va promova pe termen lung o creștere economică sustenabilă a localității lor și a membrilor comunității.

Principiul liberal specifică faptul că democrația cea mai bună este cea locală. Planificarea locală, recrearea, promovarea valorilor locale trebuie să fie responsabilitatea directă a consiliilor locale. Guvernarea liberală este orientată spre deservirea oamenilor, iar modul în care operează o face să fie mai aproape de oameni, este axată pe un serviciu care să mulțumească cetățenii și să schimbe percepția lor despre autorități.

O guvernare liberală este una care luptă consecvent cu toate formele de corupție, înțelegând că toleranța zero față de acest flagel este una dintre cele mai importante precondiții ale eficienței administrației locale, sporește atractivitatea primăriilor pentru potențialii investitori și finanțatori externi și interni. Orice instituție respectabilă va prefera să conlucreze în mod deosebit cu astfel de entități ale APL, iar rezultatele pozitive nu vor întârzia să apară.

Funcționarii unei primării moderne vor fi deschiși cetățenilor săi, vor adopta soluții clare, transparente și rapide pentru toate problemele administrative. Experiența europeană demonstrează clar că entitățile publice locale de succes sunt, totodată, cele mai deschise.

3. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA. REALITĂȚI ȘI PROBLEME

Constituția Republicii Moldova recunoaște principiul autonomiei locale și stipulează că toate problemele locale trebuie să fie soluționate și tratate de către autoritățile locale, care funcționează independent, în conformitate cu legea. În cadrul legislativ al Republicii Moldova există două legi care stipulează responsabilitățile autorităților locale ce țin de prestarea serviciilor: Legea privind descentralizarea administrativă și Legea privind finanțele publice locale.

Competențele de bază ale autorităților publice locale includ organizarea serviciilor sociale, protecția socială a persoanelor în vârstă, asigurarea cu locuințe și serviciile comunale, alimentarea cu apă și canalizare, prestarea serviciilor publice, amenajarea teritoriului, transportul public și întreținerea drumurilor locale și a străzilor.

Pentru APL din Republica Moldova sunt specifice cheltuielile bugetare mari pentru domeniul educației, iar majoritatea celorlalte servicii publice care intră în responsabilitatea autorităților publice locale este cofinanțată și, tradițional, este insuficient gestionată, ce se explică prin controlul strict de către autoritățile centrale a cheltuielilor publice necesare prestării anumitor servicii publice. Acest fapt reduce capacitatea autorităților locale de a funcționa ca organe independente și autonome.

Ponderele veniturilor autorităților locale în veniturile publice generale este sub 30%. Impozitul pe venitul persoanelor fizice este 24% din veniturile totale ale autorităților locale. Printre impozite, impozitul pe bunuri imobiliare are o pondere mică - 3%. Veniturile din taxele locale constituie doar 3% din bugetul local. În total, ponderea taxelor locale, a veniturilor proprii și a veniturilor defalcate de la impozitele generale de stat este foarte mică în majoritatea bugetelor administrației publice locale, cu excepția primăriilor mari, cum ar fi Chișinău și Bălți. Primăriile depind foarte mult de transferurile din bugetul de stat (58% împreună cu Chișinău și Bălți și 70% fără aceste două municipii), ceea ce le face slabe din punct de vedere financiar în exercitarea responsabilităților. Cheltuielile autorităților locale au constituit aproximativ 24% din cheltuielile generale consolidate ale autorităților în ultimii ani. Majoritatea cheltuielilor autorităților locale este destinată educației.

Autoritățile locale din Moldova au o influență directă limitată asupra dezvoltării economice locale. Instrumentele pe care le au la îndemână pentru stimularea investițiilor și crearea unui mediu competitiv sunt stabilirea impozitelor și a taxelor locale (cu un prag maxim stabilit de Parlament), oferirea unor facilități, terenuri sau edificii, promovarea strategiilor sau instrumentele de planificare și de amenajare a teritoriului. Din moment ce ponderea veniturilor locale în buget este mică, descentralizarea fiscală și financiară este limitată, iar transferurile din partea autorităților centrale sunt condiționate, adică trebuie cheltuite numai pentru prestarea unor anumite servicii publice (educație, asistență socială etc.).

Nivelul de penetrare a Internetului este mare în Republica Moldova, fapt ce poate constitui o precondiție pentru dezvoltarea numeroaselor soluții de guvernare electronică, inclusiv în regiunile rurale. Astfel, conform datelor Centrului de Guvernare Electronică din R. Moldova, 62% dintre gospodăriile casnice sunt conectate la Internet prin rețea ADSL, fibră optică, conexiune 3G sau wi-fi. 76% din chestionați au spus că folosesc Internetul zilnic, 90% dintre ei accesând Internetul acasă. Este foarte mare ponderea celor care folosesc Internetul pentru discuții pe chat sau rețele de socializare (respectiv, 88 și 82%) sau vizualizarea site-urilor de divertisment și știri (62 și 68%) însă există carențe serioase în ce privește efectuarea operațiunilor bancare online, solicitarea unor informații de la instituții de stat sau transmiterea lor (mai puțin de 10% din subiecți, în unele cazuri chiar sub 2%).

Studiile arată că susținerea dezideratului de integrare europeană în rândul aleșilor locali din Republica Moldova este unul foarte mare, iar așteptările principale sunt dezvoltarea infrastructurii locale, un sprijin financiar mai mare pentru implementarea reformelor locale, asistența medicală și socială mai bună, un sistem educativ mai performant. Totodată, majoritatea aleșilor locali consideră sprijinul actual foarte limitat și neadecvat necesităților primăriilor.

În cadrul atelierelor de lucru din Chișinău și Nisporeni, participanții au fost rugați să specifice care sunt problemele principale ale funcționalității primăriilor pe care le reprezintă, fiind evidențiate probleme de ordin financiar (lipsa resurselor necesare pentru dezvoltarea proiectelor de infrastructură, insuficiența serviciilor publice prestate, disfuncționalitatea sistemelor de aprovizionare cu apă, canalizare, management al deșeurilor, iluminare stradală etc.). Totodată, majoritatea disfuncționalităților enunțate din prima tentativă a scos în evidență o gamă largă de probleme care nu necesită resurse financiare sau necesită resurse financiare relativ mici.

Spre exemplu, participanții la atelierul din Nisporeni au menționat doar trei probleme majore (din 26, enunțate) care necesită resurse financiare pentru soluționarea lor (insuficiența resurselor financiare bugetate, aprovizionarea cu apă și iluminare stradală) și 23 de probleme de funcționalitate, printre care au evidențiat gradul foarte înalt al corupției, neîncrederea locuitorilor arondați primăriilor în activitatea aleșilor locali, acțiunile de destabilizare ale unor aleși locali îndreptate împotriva altor reprezentanți, susținerea pe bază clientelară a unor proiecte, lipsa acută de comunicare între aleșii locali, pe de o parte, și cetățenii etc.

Lupta cu corupția

O problemă foarte acută este sentimentul că instituțiile publice locale sunt corupte, iar situația nu se schimbă. Conform studiilor Transparency International, Republica Moldova se află pe poziția 103 din 174 de state menționate în raportul pentru anul 2014, cu un scor de 35 de puncte (0 semnificând foarte corupt și 100 – total incorupt). Pentru comparație, Estonia se situează pe locul 27 în același clasament, cu un indicator al corupției de 69 de puncte. România se află pe poziția 69 în clasament, cu un indicator de 43 de puncte.

Toate barometrele naționale de opinie sugerează corupția printre cele 5 probleme majore ale Republicii Moldova. Peste 65% din cetățeni sunt nesatisfăcuți de nivelul de combatere a acestui flagel, iar 47% din chestionați consideră că combaterea corupției ar putea îmbunătăți situația social-economică din țară.

Cetățenii consideră că principalele cauze care determină corupția sunt controlul ineficient al puterilor statului și implicarea politicului în actele justiției. În pofida unor eforturi legislative și inițiative, rezultatele combaterii corupției sunt insuficiente. Corupția este un impediment foarte serios în calea modernizării Republicii Moldova și, implicit, a autorităților publice locale. Lupta cu corupția este un

proces care necesită un angajament pe termen lung din partea instituțiilor de stat, a administrației publice locale și a societății civile. Pentru administrațiile publice locale este necesar ca toți actorii-cheie și partenerii APL să-și anunțe clar angajamentul pentru o luptă pe termen lung cu corupția și pentru susținerea inițiativelor anticorupție. Trebuie făcut tot ce este posibil pentru a sensibiliza opinia publică și a face mici schimbări care, cu timpul, pot transforma sistemele în totalitate, precum și modalitatea de lucru a instituțiilor și a persoanelor. Cea mai bună contribuție a luptei anticorupție va fi propriul exemplu, demonstrând cele mai profesioniste standarde în activitatea de zi de zi.

Printre metodele de combatere a corupției menționăm:

- educarea cetățenilor despre responsabilitatea autorităților de a fi incorupte. În acest sens, justiția corectă pentru toate persoanele este crucială pentru stabilitatea și creșterea economică a unui stat și ajută în combaterea crimelor;
- informarea cetățenilor despre costurile pe care le suportă un sistem corupt, în mod special pentru servicii-cheie, cum ar fi prestarea serviciilor medicale sau educaționale;
- a angaja cât mai mult tinerii localității în școlarizări și exemplificări ale unui comportament etic, corect, pentru a afla ce este corupția și care sunt efectele ei;
- raportarea tuturor cazurilor de corupție, toleranța zero față de actele de corupție și oficialii corupți;
- refuzul de a participa la orice activitate care nu este legală sau transparentă;
- dezvoltarea unei comunități de afaceri incoruptă care promovează o stabilitate economică în condițiile toleranței zero față de acte de corupere etc.

Experiența Estoniei și a statelor europene demonstrează clar că cele mai eficiente entități APL sunt cele care acceptă un comportament de toleranță zero față de corupție. Corupția alungă investitorii, limitează la zero eforturile de promovare a localității, crește gradul de insatisfacție a populației, scade calitatea tuturor serviciilor publice și crește tensiunile în comunitate.

4. ESTONIA – UN EXEMPLU DE REFORMĂ PENTRU ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA. CONTEXT GENERAL

Panorama orașului Tallinn

Republica Estonia poate servi drept exemplu perfect pentru reformarea multor entități publice din Republica Moldova, inclusiv administrația publică locală, din mai multe considerațiuni. Ca și statul nostru, Estonia a fost parte a imperiului sovietic, care a impus aceleași reguli de joc nedemocratice, legislație, funcționare a mecanismelor economice, reprimare a libertății de opinie, inhibarea sentimentelor naționale, deznaționalizarea și centralizarea întregului mecanism decizional. Ambele state sunt mici, cu teritorii comparabile. Chiar dacă ambele state au pornit de la aproximativ aceiași indicatori de performanță după declararea independenței de către Republica Moldova și redeclararea independenței Estoniei, astăzi statul baltic este cel mai de succes din numărul fostelor republici ale URSS, un stat integrat complet în toate structurile Uniunii Europene (inclusiv zona Schengen, zona Euro, OECD) și NATO.

Produsul Național Brut Nominal pe cap de locuitor este de 17.425 USD pe cap de locuitor (estimativ 2015) sau de 10 ori mai mare decât în Republica Moldova (1.725, estimativ, în 2015). Estonia este cunoscută ca una dintre cele mai de succes economii europene, cu datorii publice minime, care a rezistat cu succes crizei economice mondiale. Este un stat digital, în care soluțiile de guvernare electronică sunt folosite pe larg în toate sferele vieții publice, iar din acest considerent, o bună parte din soluțiile descrise sunt cele digitale. Estonia este un stat care luptă eficient cu corupția, un exemplu de libertate de expresie și de libertăți fundamentale ale omului.

Estonia a reușit acest salt calitativ într-o perioadă foarte rapidă, iar foarte multe persoane care au stat la baza implementării reformelor menționate sunt încă în funcții. Estonienii au o atitudine foarte prietenoasă și cooperantă față de Republica Moldova, iar statul nostru este unul prioritar pentru asistența externă. În ultimul capitol al publicației, vom atașa un ghid de aplicare pentru finanțarea proiectelor moldo-estoniene.

Diviziunea puterii în Estonia

Estonia este un stat unitar republican parlamentar, conform Constituției adoptate în 1992, având un Parlament monocameral format din 101 membri, aleși prin vot direct, pentru un mandat de patru ani. Parlamentul influențează guvernarea statului prin adoptarea bugetului național și stabilirea taxelor. Parlamentul numește în funcții o serie de înalți oficiali, inclusiv Președintele Estoniei (pentru un mandat de cinci ani). Adoptarea legilor este înfăptuită exclusiv de către Parlament.

Guvernul este format de către Prim-ministru și aprobat de către Parlament, este responsabil de politica internă și externă stabilită de către Parlament. Ministerul de Interne coordonează activitățile instituțiilor guvernatorilor. Guvernul este responsabil de justiție, afaceri externe, apărare națională, finanțe publice, industrie și comerț, puteri de supervizare, dezvoltarea și funcționalitatea infrastructurii, educație, politica pieței de muncă, managementul ocrotirii sănătății și managementul autostrăzilor.

Statul este format din 227 de autorități locale, dintre care 194 de municipalități (Vald) și 33 de municipalități urbane sau orașe (Linn) sau regiuni (Maakond). Mărimea municipalităților poate fi foarte diferită, cea mai mare –fiind orașul Tallinn, cu peste 436.000 de locuitori, și cea mai mică, Ruhnu (insulă), cu 103 locuitori.

Municipalitățile sunt unica formă de guvernare locală în Estonia. Administrativ, Estonia este împărțită în 15 regiuni, dar nu este ales un nivel regional de guvernare. Guvernul numește guvernatorii regiunilor care, împreună cu aparatul său, reprezintă agenții regionale ale administrației guvernamentale. Instituția Guvernatorului nu coordonează, ci supervizează activitățile administrației locale. Totuși, regiunile au păstrat o serie de responsabilități: managementul mediului ambiant, dezvoltarea economică și spațială, supervizarea unei serii de acte ale guvernării locale și coordonarea situațiilor de urgență sau criză.

Harta regiunilor și a celor mai mari orașe din Estonia

Autoguvernarea locală este un drept garantat de Constituția Estoniei, care specifică faptul că „toate aspectele publice locale vor fi coordonate și rezolvate de către administrația publică locală, care trebuie să opereze independent, în conformitate cu legea“ (art 154). Municipalitățile operează bugete proprii și sunt responsabile de educație (nivel preșcolar, primar și secundar), de managementul spațiilor publice, de acordarea serviciilor sociale pentru toate vârstele, de activitățile pentru tineret, sport și agrement, de serviciile publice, de administrarea gospodăriilor și a serviciilor

aferente, de managementul aprovizionării cu apă și canalizare, de planificarea locală, de managementul drumurilor locale, de transport local, de biblioteci și de muzee.

Sistemul fiscal în Estonia

Sistemul fiscal estonian este considerat unul simplu și liberal.

Taxele directe sunt percepute din salariu automat, de către angajator. Taxele directe (2015) sunt taxele pe venit (20%, în 2014 reprezentau 21%), asigurare de șomaj (1,6%) și, în cazul în care salariatul a selectat sistemul de pensii opțional, se percepe o taxă de pensii (2%). Suma de 154 de euro din salariul lunar nu se supune taxelor de venit pentru rezidenții estonieni, la solicitarea angajatului. Nu se percep taxe pentru cheltuielile de transport în cadrul vizitelor oficiale, cazare și diurne, dacă ele sunt în limitele stabilite de lege.

Taxa socială este plătită de către angajați (33% din toate plățile pentru munca remunerată și 0,8% pentru asigurarea de șomaj). 13% din taxele sociale sunt direcționate către Fundația de Asigurări Sociale și 20% — către asigurarea cu pensii.

Taxele funciare diferă de la o municipalitate sau regiune la alta și sunt achitate de către proprietar în conformitate cu înștiințarea percepută de la Departamentul Fiscal.

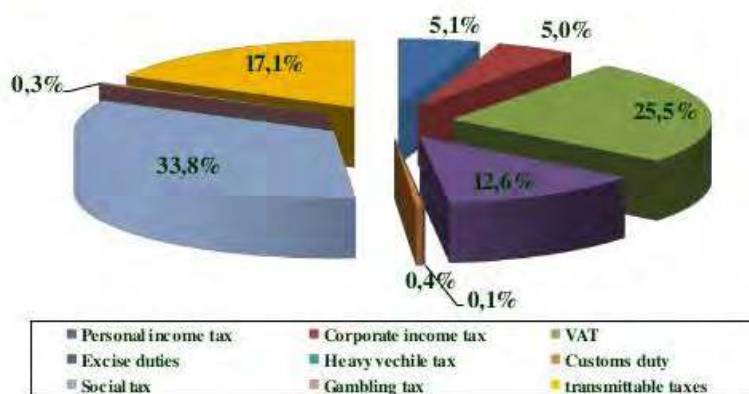
Cele mai importante taxe indirecte sunt TVA (20% pentru majoritatea bunurilor, 9% pentru unele servicii și bunuri cum ar fi cărți, medicamente etc.), taxe pentru jocuri de noroc, alcool și produse din tutun. Mai există taxe vamale, accize (combustibil, alcool, electricitate, tutun, ambalaj, ziare, servicii hoteliere), taxe autocamioane de mare tonaj.

Administrația publică locală poate percepe următoarele taxe: taxele pentru publicitate, taxe pentru închiderea drumurilor și a căilor de acces, taxa pentru vehicule motorizate, taxa pentru animale, taxa pentru servicii distractive și taxa pentru parcare. 11,6% din taxe sunt direcționate către APL (deducerile nu se iau în considerare).

Veniturile din taxe ale bugetului estonian, 2014 (sursă grafic — Ministerul Finanțelor din Estonia). Total venituri din taxe – 6,559.8 mln. euro; total venituri – 7,880,9 mln. euro.

State Budget Tax Revenue 2014

Total tax revenue **6,559.8 million EUR**
Total revenue **7,880.9 million EUR**

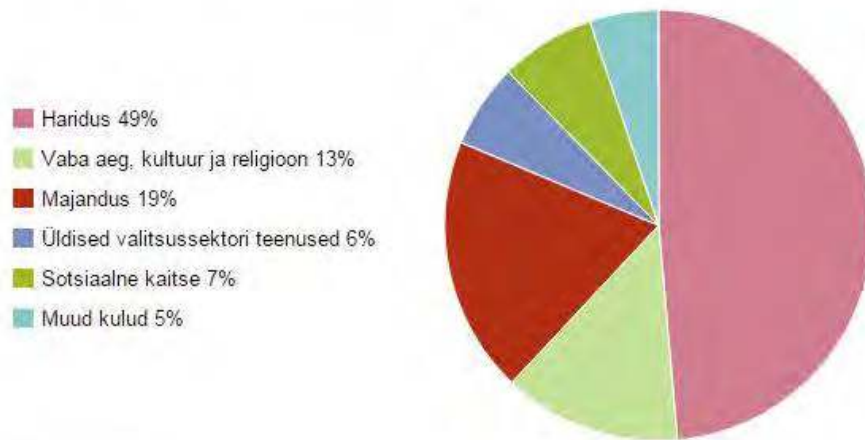

Source: Ministry of Finance

Cheltuielile bugetului local al unei localități rurale din Estonia (municipalitatea Kohila, 2014, sursă grafic – Departamentul Statistic al Estoniei)

KOHILA VALD

Kululiigi osatähtsus Kohila valla eelarve kogukuludes, 2014

Allikas: Statistikaamet

Educație – 49%, timpul liber, cultură, religie – 13%, dezvoltare economică – 19%, servicii publice generale – 6%, protecție socială – 7%, alte cheltuieli – 5%

E-Estonia. Servicii publice digitalizate

Succesul Estoniei în oferirea de servicii publice digitalizate se datorează parteneriatului dintre guvernarea centrală și locală vizionară, un sector ICT proactiv și populația puternic tehnologizată, deschisă pentru implementarea ideilor și a tehnologiilor noi.

Estonienii pot alege din a folosi sute de servicii publice electronice la nivel guvernamental și local, menționând doar câteva dintre ele: declarațiile de venit pot fi date în cinci minute, online, Estonia are cel mai dezvoltat sistem de ID-Carduri din lume, în 2005 a introdus votul electronic, la alegeri parlamentare, europarlamentare și locale, 99% din tranzacțiile bancare sunt efectuate online, 50% din șoferi în Tallinn plătesc pentru parcare prin telefonul mobil, 95% din declarațiile fiscale sunt îndeplinite online, toate școlile și instituțiile sunt computerizate, 97% din oamenii de afaceri, circa 80% din gospodăriile casnice, servicii wi-fi gratuite sunt răspândite pe larg. Internetul are statut de drept social în Estonia.

Cardul ID estonian și reader-ul

Cardul estonian ID poate fi folosit ca document de călătorie național în statele EU și zona Schengen, card de asigurare socială și medicală, document de intrare în sistemul bancar online, document pentru semnarea digitală a actelor, votarea electronică, accesul bazelor de date guvernamentale, prescripții medicale, E-Scoala etc.

La nivel local, există sute de servicii publice online, menționând doar câteva: înregistrarea online a persoanelor în localitatea respectivă, cerere informații cadastru, clădiri, imobile etc., registrul întreprinderilor, aplicații de a învăța în clasa I,

instituții preșcolare, rezultate ale examenelor, solicitare indemnizație pentru educație, refuz evacuare deșeuri, permis construcție fântână, cerere de organizare a unui eveniment, solicitare de contestare a unor amenzi, solicitare servicii funerare, înregistrarea unui animal de casă, certificat portarmă, compensații incapacitate de muncă, indemnizații diverse, documente oficiale și forme de adresare către instituții și primării.

5. EXEMPLE DE SOLUȚII DIN ESTONIA CARE POT FI PRELUATE DE ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA

5.1. Managementul documentelor (DMS)

Amphora KOV <https://www.amphora.ee/>

Amphora KOV este lider în domeniul managementului de documente în cadrul municipalităților din Estonia. La moment, sistemul este utilizat de aproximativ 110 municipalități (din 213). Pachetul de aplicații a fost proiectat și dezvoltat nemijlocit pentru autoritățile publice locale și agențiile din subordine. Instituțiile subordonate autorităților publice locale pot utiliza acest pachet chiar dacă municipalitatea utilizează un alt software de management al documentelor.

Amphora KOV include un modul separat "Vizualizarea documentelor interne și participarea proactivă la dezvoltarea capacităților administrației publice locale", care a fost finanțat de către fondurile structurale europene. Acest modul sporește transparența luării deciziilor și încurajează societatea să se implice în dezvoltarea locală.

Municipalitățile și instituțiile subordonate efectuează mai multe operațiuni în cadrul sistemului:

Înregistrarea și prelucrarea documentelor, proiectelor de regulamente, hotărâri, decizii și desfășurarea ședințelor

Înregistrarea și prelucrarea corespondenței, monitorizarea termenelor de executare

Publicarea documentelor, în conformitate cu cerințele Legii cu privire la Informația Publică

Vezi Civil - trimiterea unei solicitări de informații de ochii publicului, pentru a comenta cu privire la documentele și autorităților locale, o carte de identitate și un telefon mobil cu autentificare

Calendar

Interfață și integrare cu MS Outlook - permite accesarea mesajelor e-mail și expedierea mesajelor, sincronizarea calendarului

Semnarea digitală a documentelor

Căutarea textului integral al documentelor scanate sau al conținutului fișierelor încărcate

Dokumentid -> Laadimine

Laadi

Katkesta

Lepingu laadimine

Dokument saab hetkeseisuga salvestamisel numbri: 172-2013

Osapooled				
Nr	Osapool	Kontaktinfo		
1	Interinx OÜ		Muuda	Kustuta
2	Carlsman OÜ		Muuda	Kustuta

Pealkiri AmphoraTeenusleping *

Fail Browse... Skaneeri OCR

AmphoraTeenusleping.pdf Fail avalik

Kataloog Lepingud Vali Metaandmed avalikud

Lepingu objekt

Kuupäev 01.03.2013

Kehtib kuni 31.12.2014 Jõustumise kuupäev 04.03.2013

Kuutasu

Kasutajate arv

Tüüp Leping

Muud andmed

Registreerimise aeg xx.xx.xxxx

Dokumendi keel Eesti keel

Seosed [0] Lisa

Lisafailid [0] Lisa

PREȚURI ORIENTATIVE

NUMĂRUL DE UTILIZATORI	ABONAMENT LUNAR/UTILIZATOR
până la 10 utilizatori	abonament lunar fix de € 63.91
11-24 - fiecare utilizator suplimentar	€ 2,88
25-49 - fiecare utilizator suplimentar	€ 2,56
50-99 - fiecare utilizator suplimentar	€ 2,24
100-249 - fiecare utilizator suplimentar	€ 1,92
250 și mai mulți	€ 1,60

Exemplu:

10 utilizatori - 63.91 €/lună

15 utilizatori - 63.91 + 5*2,88 = 78.31 €/lună

25 utilizatori - 63.91 + 15*2,56 = 102,31 €/lună

100 utilizatori - 63,91 + 100*1,92 = 255,91€/lună

AMPHORA este distribuită și în alte pachete: Start - cu funcțional redus, Standard – cu funcțional standard sau Premium – cu funcțional sporit. Aceste pachete nu sunt configurate sub necesitățile municipalităților și urmează o altă politică de prețuri.

5.2. DELTA

<http://smit.ee/releases/delta/delta.html>

The screenshot displays the DELTA web application interface. At the top, there is a navigation bar with the DELTA logo and a search bar. Below this, a menu bar contains options like 'Minu tööülesanded ja dokumendid', 'Dokumentiregister', 'Kontakt', 'Mina', and 'Otsing'. A sidebar on the left lists 'Minu ülesanded' (with sub-items 'Täitmiseks (2)' and 'Teadmiseks (68)') and 'Minu vastutused' (with sub-item 'Dokumendid (14)'). The main content area is titled 'Teadmiseks' and shows a table of documents. A dropdown menu is open on the right, listing document types such as 'Akt', 'Aruanne', 'Juhtkonna korraldus', 'Kirj', 'Käskkirj', 'Leping', 'Majasisene taotlus', 'Memo', 'Määrus', 'Otsus', 'Protokoll', and 'Uuring/analüüs jne'. Below the table, there is a search bar for 'Põltsamaa Linnavalitsuse avalik dokumendiregister'.

TÜ tahtae	Resolutsioon	TÜ andja	Viit	Reg kpv	Saatja	Pealkiri	
		Kaia Sarnet	2-5/35-1	26.06.2015	Riigi Infosüsteemi Amet	Brauseriuudised Windows ...	
		kohanime registri investeering	7-1/83-1	02.04.2015		2015. aasta investeeringute ...	
		Vaino Tõemets	1-22/4-1	06.03.2015	Ida-Viru Maavalitsus	Maavanema korraldus "Ida-Virumaa ...	
		Vaino Tõemets	1-22/1-2	06.03.2015	Viljandi Maavalitsus	Viljandi maakonna arengustrateegia ...	Sissetulev kirj
Teadmiseks		Kristi Mürsepp	1-3/58	02.03.2015	Kristi Mürsepp	Kohalike omavalitsuste ...	Üldkäskkirj
		Vaino Tõemets	2-1/294-1	18.09.2014	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	Teavituskirj	Sissetulev kirj
		Liivi Leomar	2-4/15-1	22.10.2014	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	Soovitused seoses Postiposi ...	Sissetulev kirj
		Vaino Tõemets	1-9/323	30.10.2014	Kristi Saarsalu	Andmevara ümberkorraldamise ...	Protokoll
		Vaino Tõemets	2-11/754-2	03.10.2014	Terje Enula	Juurdepaas rahvastikuregistri ...	Majasisene kirj/taotlus/avaldus

The screenshot shows the 'Funktsioonid' (Functions) section of the DELTA application. On the left, there are search filters: 'Pealkiri:' (empty), 'Registreerimise kpv:' (with 'alates' and 'kuni' options), 'Dokumendi liik:' (a dropdown menu), 'Teine osapool:' (empty), and 'Saatja viit:' (empty). A blue 'Otsi' button is at the bottom of the filters. The main area is a table titled 'Funktsioonid' with columns 'Tähis' and 'Nimetus'. A yellow callout box points to the 'Dokumendi liik:' dropdown, containing the text: 'Vali alljärgnevast loetelust otsingule sobivad dokumendi liigid'. The table lists 18 functions, including 'Volikogu tegevus', 'Valitsuse tegevus', 'Majandustegevus', 'Keskkonnakaitse korraldamine', 'Planeerimis- ja ehitustegevuse korraldamine', 'Sotsiaalne kaitse ja tervishoiu korraldamine', 'Avaliku korra ja julgeoleku tagamine', 'Hariduse-, kultuuri-, spordi-, noorsootöö ja koostöö korraldamine', 'Valimiste, rahvahäätuste ja -kõnetuste korraldamine', 'Finantstegevuse korraldamine', 'Personalitöö ja tööohutuse tagamine', 'Teenistuskorraldus', and 'Kinnivahetus linnavalikoonu tenevuse küsimustes'.

Tähis	Nimetus
1	Volikogu tegevus
2	Valitsuse tegevus
3	Majandustegevus
4	Majandustegevus
5	Majandustegevus
6	Keskkonnakaitse korraldamine
7	Planeerimis- ja ehitustegevuse korraldamine
8	Sotsiaalne kaitse ja tervishoiu korraldamine
9	Avaliku korra ja julgeoleku tagamine
10	Hariduse-, kultuuri-, spordi-, noorsootöö ja koostöö korraldamine
11	Valimiste, rahvahäätuste ja -kõnetuste korraldamine
12	Finantstegevuse korraldamine
13	Personalitöö ja tööohutuse tagamine
14	Teenistuskorraldus
1.1	Volikogu istungite protokollid ja õigusaktid
1.2	Volikogu istungite ja eestseisuse koosolekute algmaterjalid
1.3	Volikogu alatiste komisjonid protokollid ja algmaterjalid
1.4	Volikogu ajutiste komisjonide protokollid ja algmaterjalid
1.5	Volikogu eestseisuse koosolekute protokollid
1.6	Arupärimised ja vastused arupärimistele
1.7	Volikogu fraktsioonide protokollid ja algmaterjalid
1.8	Kinnivahetus linnavalikoonu tenevuse küsimustes

DELTA reprezintă o soluție web de management al documentelor care implementează fluxul integral de procesare a unui document în cadrul unei organizații pe întregul ciclu de viață. Inițial, soluția DELTA a fost elaborată pentru procesarea documentelor din cadrul Ministerului de Interne și al Ministerului Justiției și, respectiv, întrunește cerințele specifice ale acestor ministere. Fără modificări substanțiale, acest sistem a fost adaptat necesităților administrațiilor publice locale. În prezent, DELTA este implementată în toate guvernele regionale și în 21 de municipalități.

DELTA furnizează capacitatea de stocare, versionare, metadate, securitate, indexare și de regăsire rapidă a documentelor. Astfel, se asigură:

- trasabilitatea documentelor și versionarea documentelor organizației;
- stocarea centralizată a tuturor documentelor electronice semnificative pentru organizație;
- backup unitar pentru toate documentele organizației;
- modelarea, controlul și monitorizarea fluxurilor de documente în cadrul organizației;
- arhivarea electronică a documentelor.

Documentele electronice se împart în următoarele clase:

- documente elaborate în editoare text (procesor de text ca Microsoft Word, Microsoft Excel, Open Office);
- copia electronică a documentelor pe hârtie (obținută prin scanare - exemplu: facturi furnizori, facturi emise, procese-verbale, contracte)
- fișiere sursă sau binare obținute de personalul organizației în urma activității acestuia (exemple: fișiere program, fișiere aplicații grafice, fișiere executabile (exe). În această categorie intră orice alt tip de fișier.

5.3. SIGMA

SIGMA gestionează bunurile digitale ale organizației (documente, proceduri, schițe, planuri, proiecte, coduri sursă, how-to-uri), imagini ale documentelor pe hârtie (documente scanate), fluxurile de lucru interne ale organizației și managementul înregistrărilor.

Traseul documentelor pe fluxul de lucru în sistemul SIGMA poate trece prin pași de următoarele tipuri:

- aprobări;
- informări;
- atribuirii;
- rezoluții;
- organizare secvențială;
- organizare paralelă;
- colaborare.

5.4. KOVTP – Portalul web pentru municipalități

KOVTP reprezintă o platformă web de configurare a unei pagini personalizate în spațiul Internet pentru instituțiile din sectorul public și privat, care include un preț fix lunar, un concept distinct și oferă posibilitatea extrem de simplă de gestionare a conținutului. Platforma a fost dezvoltată pentru a îmbunătăți accesul publicului larg la informații și servicii electronice oferite de către municipalități. Informația publicată pe această platformă este uniform amplasată (structura meniurilor este predefinită) și accesată cu ușurință.

Avantajele oferite de KOVTP:

- Conceptul distinct — întreaga structură a informației și arhitectura meniurilor de navigare se bazează pe principiile unei guvernări transparente și pe o analiză detaliată a statisticilor de acces a paginilor autorităților locale. Arhitectura informației a fost dezvoltată reieșind în primul rând din necesitățile și obiceiurile grupului-țintă de utilizatori (locuitori din municipalități, turiști, oameni de afaceri etc.).
- Interconexiunea cu alte aplicații (de exemplu, <http://www.visitestonia.com>, <http://www.peatus.ee>, Facebook, Twitter etc.). Portalul web este integrat cu toate registrele naționale prin intermediul platformei de interoperabilitate.
- Gestionarea simplă a conținutului în limba estonă și în alte limbi. Nu sunt necesare cunoștințe speciale pentru a integra servicii externe.
- Abonament lunar fix: Administrația publică locală achită lunar 31.89 €, inclusiv TVA. Abonamentul lunar include găzduirea paginii web (hosting), administrarea paginii și asistența utilizatorilor.

În prezent, portalul KOVTP este utilizat în mai mult de 165 de municipalități.

Recent, în urma unui studiu, cea mai transparentă și mai performantă pagină web a fost desemnată pagina Municipalității Padise — <http://www.padise.ee/>. Această pagină a fost elaborată în baza platformei KOVTP.

Notă: este important să menționăm că nu soluția tehnologică contează cel mai mult, ci principiul de organizare a informației, pentru a facilita căutarea și identificarea informației pentru toți vizitatorii. Pagina Municipalității Padise poate fi luată drept exemplu al unei bune arhitecturi informaționale.

5.5. KOVMEN – Modul de automatizare a serviciilor locale

<http://kov.riik.ee/menetluste-infosustee/>

KOVMEN reprezintă un modul/extensiune KOVTP dezvoltat pentru automatizarea proceselor și activităților bazate pe fluxuri simple, interacțiunea cu alte sisteme informaționale și solicitanții de servicii. KOVMEN permite cetățenilor să evite cerințele nejustificate de prezentare formală a cererilor pe suport de hârtie, în cazul în care datele cerute sunt disponibile în bazele de date naționale sau locale, la care deja au acces autoritățile locale. Modulul include funcționalitatea de recepționare a cererilor, examinare, aprobare, notificare a solicitanților. Cetățenii pot urmări progresul procedurilor și pot solicita un feedback cu privire la cererile depuse.

Imediat cum cererea este transmisă prin intermediul paginii oficiale (KOVTP), angajații municipalității au posibilitatea:

- de a informa și consulta solicitantul;
- de a consulta colegii, inclusiv din alte municipalități;
- de a coordona cererea și documentele anexate cu alți co-executori.

KOVMEN include următoarele funcționalități:

1. Implicarea în procedurile de procesare a cererii a tuturor serviciilor din subordine.
2. Automatizarea deplină a procesului de recepționare a cererilor de către municipalități, prin:
 - a. procesarea deplină a solicitărilor;
 - b. standardizarea cererilor și transformarea informației în date;
 - c. vizualizarea progresului de către toate părțile implicate;
 - d. interacțiunea co-executorilor pe parcursul procedurii prin intermediul KOVMEN.
3. Instituirea unor proceduri de colectare a datelor statistice. Această funcționalitate reprezintă o precondiție importantă pentru optimizarea ulterioară a proceselor și planificarea resurselor.
4. Afișarea publică a procedurilor-document (diagramele proceselor, șabloanele de cereri, regulamente etc.).
5. Configurarea proceselor pe bază de rol și ajustarea fluxurilor asigură conveniența utilizării pentru fiecare autoritate publică locală în parte.

Participarea la nivel local

5.6. VOLIS – Sistemul informațional al consiliilor municipale

<https://www.volis.ee/>

Sistemul informațional VOLIS urmează cele mai bune practici de e-guvernare și facilitează administrarea autorităților locale în Estonia. Software-ul este disponibil în toate municipalitățile din Estonia. Pe lângă Estonia, VOLIS a fost implementat și în Suedia, iar în prezent se află la etapa-pilot în Olanda.

<http://kov.riik.ee/volikogu-infosustee/>

The screenshot shows the VOLIS system interface for Tabivere Vallavalitsus. The top navigation bar includes 'Kooseisud', 'Istung', 'Õigusaktid', 'Muud infosüsteemid', and 'Algatused'. The main content area is divided into three sections:

- Istungid (Meetings):** A table listing meetings with columns for 'Kuupäev', 'Istungi liik', 'Omavalitsus', 'Päevakord', and 'Protokoll ülevaade'. The table shows two meetings: one on 28.05.2013 and another on 30.04.2013.
- Ülevaade (Overview):** A video stream showing a meeting in progress around a long table.
- Istungi protokoll (Meeting Protocol):** A list of agenda items with their respective voting results. The items include:
 - Maa sihtotstarbe määramine (nr 21) - Voting: 0 0 0 0 (Vastu võetud)
 - Maaüksuste maa sihtotstarbe ning kohe-aadressi määramine (nr 20) - Voting: 0 0 0 0 (Vastu võetud)
 - Seisukohta andmine kinnisaja omandamise lubamise otsustamiseks (nr 19) - Voting: 0 0 0 0 (Vastu võetud)
 - Tabivere valla 2012. majandusarvu aruande kinnitamine - Voting: 0 0 0 0 (Vastu võetud)

Activitatea municipalităților și a consiliilor municipale trebuie să fie transparentă și accesibilă publicului larg prin intermediul rețelei Internet, iar populația, la rândul său, trebuie să aibă posibilitatea de a se implica în luarea deciziilor locale.

VOLIS:

1. permite publicului să consulte proiectele de decizii, materiale distribuite, să monitorizeze agenda sesiunilor, să vizualizeze în regim online ședințele consiliului local prin intermediul rețelei Internet, precum și să se implice pe parcursul ședințelor cu propuneri, sugestii etc. ;
2. stabilește un mediu de lucru online în care reprezentanții consiliilor municipale și membrii guvernului regional au posibilitatea să urmărească toate ședințele anterioare și să planifice ședințele;
3. asigură desfășurarea eficientă a ședințelor consiliului și efectuarea votării;
4. permite reprezentanților consiliilor municipale și membrilor guvernului regional să participe la reuniuni de la distanță (online), să acceseze mesajele interne și proiectele de decizii, să interacționeze cu locuitorii prin intermediul unui canal securizat.

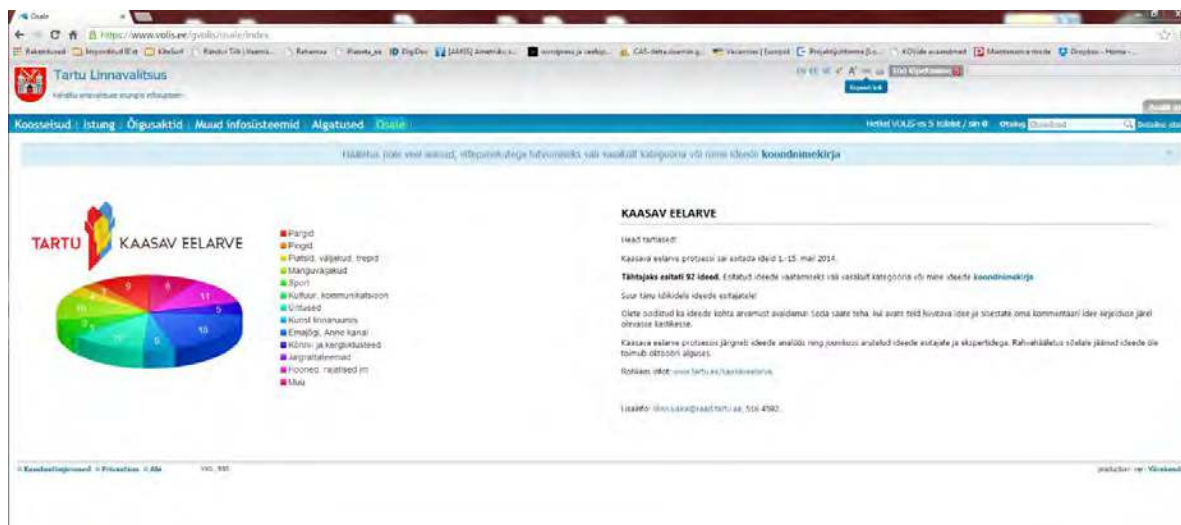
VOLIS poate fi configurat în funcție de necesitățile specifice ale municipalității, începând cu automatizarea fluxului de documente electronice (fără suport pe hârtie) și terminând cu organizarea ședințelor consiliului într-un mediu virtual.

VOLIS poate fi utilizat chiar dacă numai o parte din membrii consiliului sunt dispuși să aplice metoda de lucru informatizat.

VOLIS a fost elaborat în cadrul unui proiect finanțat de Fondul European de Dezvoltare Rurală, implementat în perioada aprilie 2009 – aprilie 2010.

5.7. VOLIS KE – Bugetarea participativă

<http://kov.riik.ee/volis-kaasav-eelarve/>

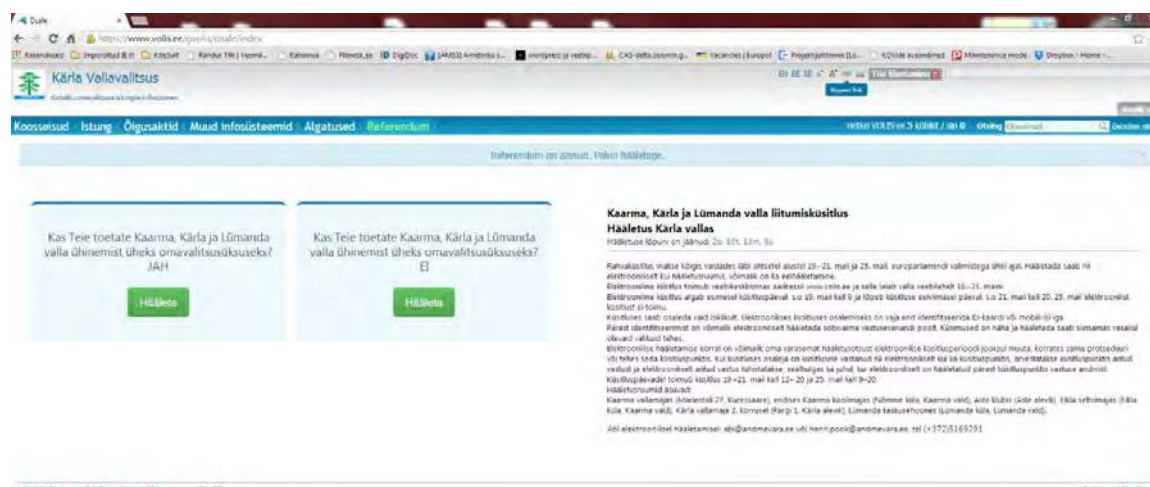
Volis KE reprezintă un modul separat al Sistemului Informațional VOLIS. Acest modul permite administrațiilor publice locale să colecteze și să repartizeze voturile cu privire la propunerile care țin de bugetul municipal. Funcționalitatea este cunoscută sub numele de „Bugetare participativă”.

Bugetarea participativă este un proces de participare a cetățenilor la luarea deciziilor privind un buget public (sau o parte a acestuia). Poate să fie bugetul unui serviciu public (un serviciu social sau serviciul de salubritate, sau de iluminat public), poate să fie bugetul pentru investiții într-un anumit domeniu sau zonă, bugetul pentru reparații capitale sau reparații de întreținere a școlilor sau spitalelor. Practic, oamenii spun ce ar trebui să facă administrația cu o sumă de bani și, eventual, de unde ar trebui/putea să vină acești bani.

Lider în utilizarea acestui modul este municipalitatea din Tartu. Tartu își planifică bugetul propriu inclusiv prin consultarea cetățenilor prin VOLIS KE, începând cu 2012.

5.8. VOLIS RR – Referendum și sondaj

<http://kov.riik.ee/volis-referendum-rahvakusitus/>

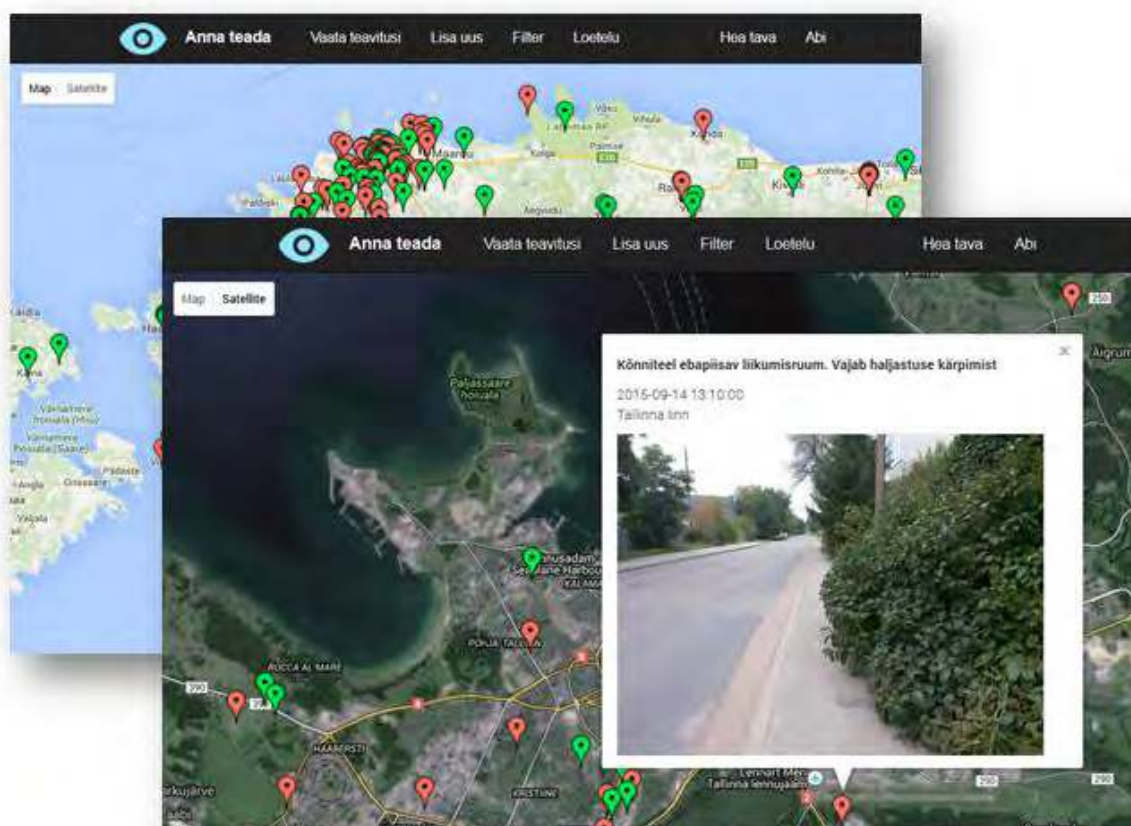
Un alt modul care extinde funcționalitatea sistemului VOLIS este VOLIS EE. Acest modul adaugă funcționalități noi de consultare a locuitorilor din municipalitate prin intermediul sondajelor de opinii sau al consultărilor directe ale locuitorilor unei municipalități în legătură cu un text de decizie de o importanță cu totul deosebită sau asupra unei situații de importanță locală. Astfel, e-Referendumul implementat prin intermediul VOLIS RR permite exercitarea unei democrații directe.

5.9. ANNA TEADA – Anunță-mă!

<http://www.anna-teada.ee/>

Acest sistem informațional oferă posibilitatea tuturor să semnaleze problemele care țin de competența administrațiilor publice locale. Persoana care inițiază semnalul cu privire la o anumită problemă nu trebuie să cunoască granițele dintre municipalități sau datele de contact ale administrației publice locale sau pe cele ale serviciilor locale. Locul de amplasare a problemei depistate este determinat automat în baza coordonatelor GPS, iar responsabilii cu soluționarea problemei sunt imediat contactați de către sistem, în mod automat. Sistemul transmite și o notificare către guvernul central, astfel că autoritățile la nivel central obțin o imagine clară a problemelor regionale și locale.

Înștiințarea poate fi inițiată pe pagina centrală a aplicației, pe pagina Internet a municipalității sau din aplicația de pe telefonul mobil. Soluția ANNA TEADA facilitează semnalarea problemelor în special în cazurile în care persoanele nu cunosc pe cine anume să contacteze referitor la o problemă sau alta, sau când după căutarea persoanelor responsabile sau a datelor de contact nu-și amintesc cu exactitate locul unde a fost depistată problema.

5.10. EKOOL – E-scoala

https://www.ekool.eu/index_en.html

The screenshot shows the eKool web interface. At the top, there is a navigation bar with links like 'Tunniplaan', 'Päevik', 'Kontrolltööde plaan', 'Raamatukogu', 'Aruanded', 'Foorum', and 'Seaded'. Below this, there are filters for 'Klass: 8a klass', 'Aine: kunstiõpetus', 'Periood: 2 veerand', and 'Õppeaasta: 2007/08'. The main content area is titled 'Päevik' and shows a table with columns for 'Lisa', 'Oktoober', 'November', and 'Kokku'. The 'Kokku' column has sub-columns for 'P', 'HA', 'A', 'E', 'H', and 'K'. The table lists 9 students with their respective attendance records for the specified periods.

	Lisa	Oktoober	November	Kokku					
	02.03	22/1	28/3	P	HA	A	E	H	K
1. Avik, Birgit		5*	0*	3	3	5	5	E	E
2. Ivask, Magnus			5	3	5	5	5	E	E
3. Kaev, Kristiina			5	3	5	5	5	E	E
4. Loonurm, Eva-Liina			-	3	5	5	5	E	E
5. Luure, Martin			-	3	5	5	5	E	E
6. Martin, Marek			5	3	5	5	5	E	E
7. Oru, Karin			4	3	5	5	5	E	E
8. Romandi, Grete			3	3	5	5	5	E	E
9. Säär, Martin			4	3	5	5	5	E	E

eKOOL reprezintă un sistem informațional de management al școlii, care reunește elevii, părinții, administrația școlii și organele de supraveghere într-un singur spațiu informațional. Acest sistem contribuie la sporirea reușitei elevilor, la creșterea gradului de conștientizare a părinților cu privire la progresul înregistrat de copiii lor și oferă autorităților o mai bună imagine de ansamblu în privința proceselor care decurg în școală.

Beneficiile eKOOL:

- **Pentru elevi** — acces simplu și ușor de a studia informații coerente și un instrument pentru a comunica cu profesorii și cu părinții:
 - a. Comunicarea cu profesorii — toate comunicările care țin de școală, într-un singur loc.
 - b. Resurse informaționale și documentarea în eKool — 24/7 acces la materiale de studiu și teme pentru acasă create sau selectate de profesor.
 - c. Note și absențe — vizualizarea rapidă a situației studiilor și a absențelor.
 - d. mKOOL aduce eKOOL în telefonul mobil / smartphone — mKOOL oferă acces la orar, absențe, teme pentru acasă și anunțuri din școală.
 - e. Orarul lecțiilor, descrierea lecțiilor, teme pentru acasă și mai mult — tot ce trebuie să știe un elev, când să se prezinte și cum să se pregătească, în orice moment
- **Pentru părinți** — eKOOL este o modalitate ușoară și sigură de a urmări progresul copilului:
 - f. Resursele de studiu la e-magazinul eKOOL — lectura/bibliografia recomandată și alte cărți sunt disponibile în format digital.
 - g. Absențele, avizele cu privire la absențe — informația cu privire la absențe ajunge la părinți în timp util pentru a interveni, dacă este necesar. Părinții pot trimite explicații profesorului cu privire la absențele copilului.

- h. Comunicarea rapidă cu profesorii și cu alți părinți — un spațiu separat, unic și convenabil de comunicare pentru gestionarea tuturor comunicărilor și a contactelor legate de școală.
 - i. Orarul lecțiilor, descrierea lecțiilor și temele pentru acasă – părinții pot consulta orarul copilului, pot afla despre ceea ce au învățat copiii la lecție, sarcinile din clasă sau temele pentru acasă. Foarte util în cazul în care copilul a fost bolnav!
 - j. Raportul săptămânal — oferă o sinteză analitică a săptămânii petrecute de către copil la școală. Raportul ajunge în cutia de intrare (inbox) a poștei electronice (e-mail) a fiecărui părinte în fiecare vineri.
 - k. Avertizare după chiul — este un serviciu destinat părinților care doresc să se asigure că ai lor copii ajung la lecții. Părintele va primi un SMS imediat după ce copilul a chiulit de la o lecție.
 - l. Notele – Părinții pot verifica notele, observațiile aduse copilului, laudele, avizele, recunoașterile etc.
 - m. KOOL ca aplicație pentru smartphone — mKOOL oferă părinților acces la note, teme pentru acasă, calendarul școlar, precum și la notificările consiliului școlar. Părinții pot vizualiza toată informația și transmite notificări prin intermediul telefonului mobil.
- **Pentru profesori** - Soluție simplă pentru a introduce notele și pentru gestionarea informațiilor legate de studii, precum și pentru comunicarea cu părinții și cu elevii:
 - n. Întotdeauna accesibilă — descrierea lecției și tema pentru acasă sunt vizualizate de către profesor, elevi și părinți la prima intrare în sistem.
 - o. Rapoarte de dezvoltare — pe lângă posibilitatea de depozitare confidențială a înregistrărilor cu privire la interviuri, eKOOL permite, de asemenea, ca o parte a procesului de pregătire și evaluare să fie efectuată prin intermediul unor chestionare online.
 - p. Notele și observațiile — înștiințarea instantanee a elevilor și a părinților cu privire la rezultate sau la comportamentul în școală.
 - q. Raportarea către administrația școlii – generarea rapoartelor privind notele acordate elevilor, elevii bolnavi, elevii nemotivați, volumul de lucru al profesorului etc.
 - r. Descrierea lecției și tema pentru acasă — întotdeauna disponibile și vizualizate de către profesor, elevi și părinți la prima intrare în sistem.
 - s. Depozitarea și împărțirea materialelor de studiu. Baza de date eKOLL oferă profesorului și grupurilor desemnate de utilizatori acces la resursele de studiu încărcate, indiferent de timp și de loc.
 - t. Absențele și managementul întârzierilor — eKOOL ține evidența în legătură cu întârzierile, absențele și cauzele lor.
 - u. Comunicare rapidă cu părinții și elevii — un spațiu confidențial, convenabil și personalizat pentru comunicarea cu elevii și cu părinții lor.
 - **Pentru școli** — instrument eficient de administrare a activităților școlare și de facilitare a comunicării cu profesorii și cu părinții:
 - v. Gestionarea procesului de studii.
 - w. Gestionarea anului școlar — crearea, gestionarea și finalizarea anului școlar, transferul elevilor în clasa următoare etc.
 - x. Statistici și rapoarte — statisticile necesare evaluării și planificării activităților de instruire, de exemplu media notelor pe elev, clasă sau lecție.
 - y. Orarul lecțiilor – calendarul este accesibil 24/7 tuturor persoanelor autorizate.
 - z. Arhivarea și păstrarea datelor istorice.
 - **Pentru autoritățile de supraveghere/guvern** — instrument de gestionare a rețelei de școli.
 - a. colectarea rapoartelor obligatorii și a statisticilor;
 - b. rezolvarea și prevenirea problemelor;
 - c. transfer de date instantaneu către registrele electronice centrale de stat;
 - d. înscrierea la școli și alocarea fondurilor.

5.11. Supraveghere de vecinătate

Sigla SV în Republica Moldova

Neighborhood Watch sau Supraveghere de Vecinătate este un model econom și eficient, bazat pe sentimentul de solidaritate comunitară și ajutor reciproc, conceput pentru a spori gradul de securitate și prevenire a infracționalității la nivel de comunitate. Estonia este un exemplu de succes în aplicarea și dezvoltarea acestui concept deja de mai mult de un deceniu (www.naabrivolve.ee). Modelul funcționează eficient și în Canada (Block Parent Program), Marea Britanie (Neighborhood Watch), Germania, Austria (proNACHBAR), Norvegia și Olanda.

NHW este o acțiune comună în care se implică vecinii, poliția, administrația publică locală și organizațiile civice interesate. Este orientată să ajute oamenii să se protejeze pe ei, familiile lor, dar și vecinii, locatarii, precum și bunurile acestora. De asemenea, NHW urmărește să reducă sentimentul de frică, neîncredere, nesiguranță al rezidenților, precum și să prevină delincvența, violența de orice fel, prin monitorizarea și raportarea situațiilor cu caracter suspicios poliției și apropiaților, astfel protejându-se și împărțind sentimentul de grijă față de familie și ceilalți membri ai comunității. În cazul Asociației Estone pentru Supravegherea de Vecinătate, circa 1.200 de familii reprezentând 520 de sectoare s-au mobilizat voluntar pentru a promova, replica și dezvolta această practică. Aceasta a contribuit la sporirea încrederii cetățenilor în activitatea poliției (în jurul a 80%).

Într-un cadru mai larg, modelul NHW mai este numit „supravegherea infracționalității” sau „supravegherea infracționalității în vecinătate” și este aplicat de organizații civice ce urmăresc prevenirea infracționalității în comunitate. O astfel de organizație nu este viabilă dacă membrii acesteia/membrii comunității nu intervin direct în prevenirea posibilelor acte de delincvență, violență în vecinătatea lor. Experiența din Estonia, țară ex-URSS care a reușit să se integreze în Uniunea Europeană, este extrem de valoroasă pentru a replica această practică și în Republica Moldova, astfel înrolând cetățenii în acțiuni de voluntariat pentru asigurarea securității comunitare.

De ce NHW în Republica Moldova?

Neîncrederea cetățenilor în poliție (doar 5% din populație are deplină încredere în poliție, conform Barometrului Opiniei Publice din 2011), sporirea numărului infracțiunilor grave, starea generală de insatisfacție a cetățenilor, indiferența și izolarea argumentează cu promptitudine necesitatea infiltrării conceptului NHW și în Republica Moldova. Puțini cetățeni se autopercep ca parte a societății, participă la acțiuni comunitare și de luare a deciziilor. Încrederea insuficientă în sistemul judiciar și poliție se exprimă mai evident în spațiul rural, unde sunt mai accentuate și problemele de ordin social-economic, corupția și incompetența autorităților locale.

Actualmente, Republica Moldova este în proces amplu de aderare și racordare la valorile europene. Modernizarea Ministerului Afacerilor Interne este una dintre acțiunile menite să determine realizarea

acestei viziuni. Obiectivele strategice ale structurilor de referință de nivel național și local includ acțiuni ce urmăresc să garanteze fiecărui cetățean un mediu sigur, un management modern și standarde înalte de calitate. Iar menirea poliției este să ofere servicii racordate la standardele europene cu scopul de a restabili relațiile de încredere și respect între comunitate și poliție, astfel transformând polițistul în „prietenul cetățeanului”. Supravegherea de vecinătate este centrată tocmai pe această prerogativă și poate suplini eforturile autorităților prin mijloace ieftine și mecanisme durabile. Criza social-economică și politică a marcat îndeosebi Moldova ultimilor ani, a influențat considerabil relațiile dintre instituțiile publice și societatea civilă, dar și pe cele dintre membrii comunității înseși.

Perspectivă de dezvoltare a modelului NHW în Republica Moldova

Sector SV în satul Răzeni, raionul Ialoveni

Inițiativa de replicare a modelului NHW în Republica Moldova a fost lansată în aprilie 2012, când cu suportul Ambasadei Republicii Moldova în Estonia a fost organizată o întâlnire a reprezentanților Asociației Obștești „Eco Răzeni” din Moldova (www.ecorazeni.wordpress.com) cu reprezentanții Asociației pentru Supraveghere de Vecinătate din Estonia (www.naabrivolve.ee). În urma acestei întâlniri, a demarat implementarea proiectului „Societal Security and Safety: Engaging Rural Communities”/„Securitate și Siguranță Comunitară: Implicarea Actorilor Locali”.

Proiectul este implementat de către Asociația „Eco Răzeni” din localitatea Răzeni, raionul Ialoveni, în parteneriat cu Asociația pentru Supraveghere de Vecinătate din Estonia și cu Ministerul Afacerilor Interne din Republica Moldova. Proiectul vizează securitatea comunitară în Moldova, care este afectată de numărul limitat de polițiști comunitari, interesul scăzut și implicarea insuficientă ale societății civile și ale autorităților locale în acțiuni orientate către siguranța cetățenilor.

În Estonia, în urma implementării programului „Supraveghere de vecinătate” s-a constatat:
– scăderea cu 70% a nivelului infracțional în zonele supravegheate; – îmbunătățirea comunicării între vecini, autoritățile administrației publice locale și poliție; – amplificarea sentimentului de siguranță pentru membrii unei comunități; – ridicarea nivelului de cunoștințe despre modul de asigurare a securității la domiciliu și în localitate; – creșterea nivelului de încredere, a promovării imaginii pozitive în rândul cetățenilor a activității poliției.

5.12. Pregătirea pentru programul LEADER pentru dezvoltarea rurală.

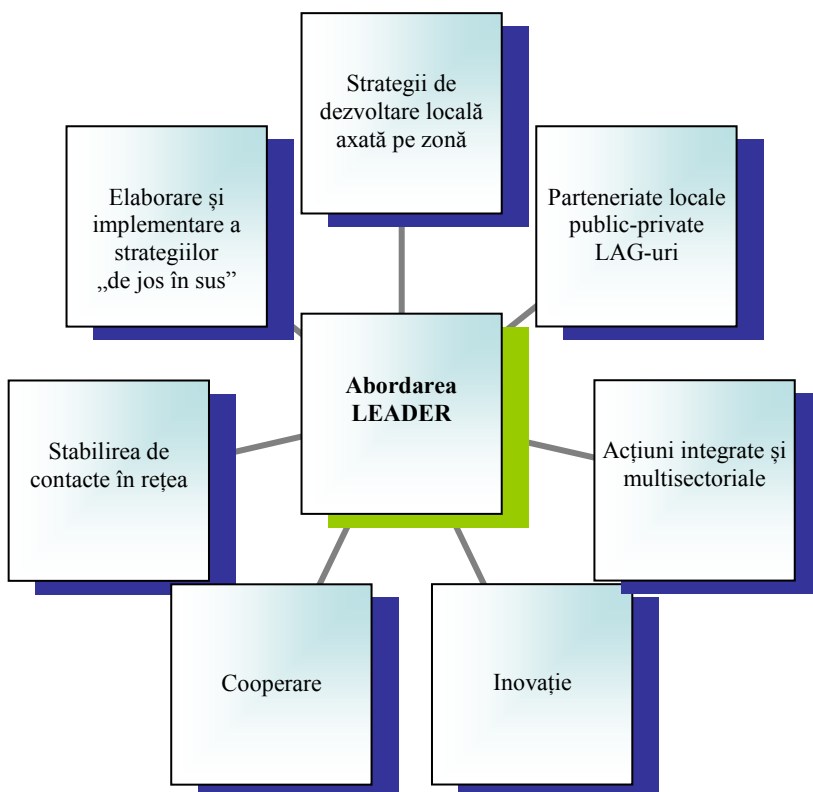

Sigla programului european LEADER

Proiectul a fost lansat în 1991 și va fi unul indispensabil pentru Republica Moldova, în contextul integrării europene. Cu cât mai rapid vor fi formate rețelele LEADER în regiuni, cu atât mai pregătite vor fi pentru acțiunile ulterioare.

Acțiunile LEADER pot activa și mobiliza resursele locale, sprijinind proiecte de predezvoltare, studii de fezabilitate, de consolidare a capacităților locale care vor ameliora capacitatea acestor zone de a accesa și de a utiliza nu doar fondurile LEADER, ci și alte surse pentru finanțarea dezvoltării lor (programe UE mai mari, naționale sau regionale de dezvoltare rurală). LEADER mai susține sectoare și categorii de beneficiari care, deseori, nu sunt sprijinite sau primesc resurse limitate prin alte programe, cum ar fi activitățile culturale, reabilitarea arhitecturii și a edificiilor de patrimoniu, punerea în valoare a mediului natural, a turismului rural, ameliorarea relațiilor dintre producători și consumatori etc. LEADER încurajează factorii socio-economici locali să colaboreze pentru a produce bunuri și servicii de calitate înaltă în zona lor locală și promovarea lor.

Cele 7 aspecte importante ale abordării programului LEADER

Programul LEADER are la bază 7 trăsături esențiale de abordare pe care le vedeți descrise în schema de mai sus, iar conceptul fundamental din spatele abordării proiectului este că, având în considerare diversitatea zonelor rurale, strategiile de dezvoltare vor fi mult mai productive și mai eficiente dacă sunt decise și implementate la nivel local, de către actorii locali, care utilizează proceduri clare și transparente și care beneficiază de susținerea administrațiilor publice corespunzătoare și de asistență tehnică necesară transmiterii bunelor practici. Notă: mai multe rețele LEADER din Estonia sunt interesate să coopereze cu inițiative similare din Republica Moldova, dacă va exista disponibilitate și dorință de cooperare.

5.13. Formarea GAL-urilor (Grupuri de Acțiune Locale).

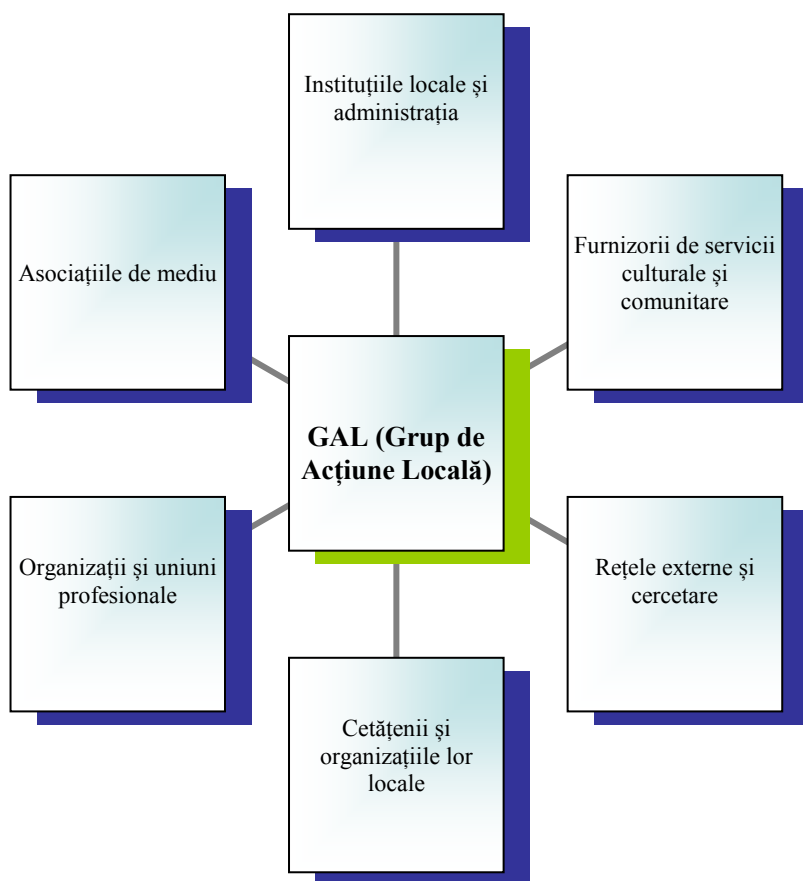
Moară de vânt transformată în centru de cultură de către LAG-ul din localitatea Kostivere, Estonia, cu suport LEADER.

O precondiție pentru accesarea multor fonduri, inclusiv LEADER, este instituirea parteneriatelor locale, cunoscute ca GAL-uri (Grupuri de Acțiune Locală). În Estonia, în perioada preaderării la Uniunea Europeană a existat mișcarea Kodukant (mișcarea de acțiune în localitățile rurale), care apoi a fost transformată în rețele LEADER.

GAL-urile nou-formate vor avea scopul de a identifica și de a implementa o strategie de dezvoltare rurală, de a lua decizii privind alocarea resurselor financiare și de a le administra. Aceste grupuri pot stimula în mod eficient dezvoltarea durabilă, pentru că ele:

- adună și combină resursele umane și financiare disponibile din sectorul public, din sectorul privat, din sectorul civic și cel voluntar;
- asociază actorii locali în jurul problemelor colective și al acțiunilor multisectoriale, pentru a realiza sinergii, coproprietăți și masă critică necesară îmbunătățirii competitivității economice a zonei;
- consolidează dialogul și cooperarea între diferiți actori rurali care, deseori, au puțină experiență de colaborare, prin atenuarea potențialelor conflicte și prin facilitarea unor soluții negociate prin consultații și discuții.

Un GAL trebuie să asocieze partenerii publici și privați, să fie bine echilibrat și să reprezinte grupurile locale de interes existente, derivate din diferite sectoare socio-economice din localitatea dată sau zonă. La nivelul luării deciziilor, partenerii privați și asociațiile trebuie să formeze cel puțin 50% din parteneriatul local.

Experiența Estoniei și a altor state UE arată că cele mai active și viabile grupuri de inițiativă GAL sunt cele care au în rândurile lor următorii exponenți:

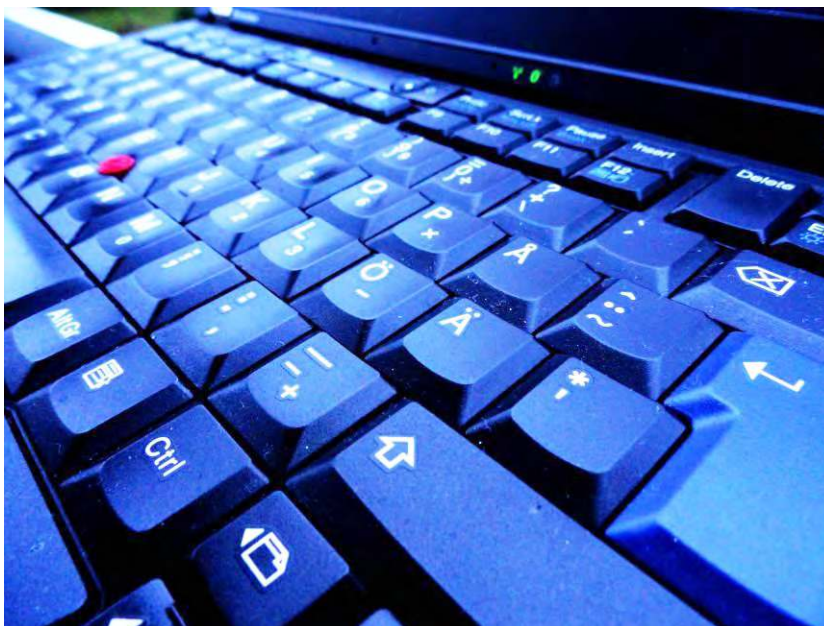
- organizațiile și uniunile profesionale care reprezintă fermierii, întreprinderile mici și mijlocii, alți profesioniști;
- asociațiile profesionale de profil din localitate sau zonă;
- organizațiile locale ale cetățenilor și rezidenților;
- reprezentanții politici locali de toate nivelele;
- asociațiile de mediu;
- furnizorii de servicii culturale, comunitare, sportive și mass-media;
- asociațiile de femei;
- tinerii.

Grupurile de acțiune locală trebuie:

- să adune în jurul unui proiect, al unei idei sau inițiative comune grupurile relevante de interese din o anumită regiune sau zonă;
- să fie autonom în luarea deciziilor și să aibă capacitatea de a privi dintr-o perspectivă originală resursele locale (deseori, există resurse, dar nu sunt canalizate corespunzător sau pur și simplu nu se cunoaște despre existența lor);
- să coreleze diferite măsuri și posibilități și să fie deschis ideilor inovatoare. Inovația trebuie înțeleasă în sens mai larg, cum ar fi introducerea unui produs sau serviciu nou, a unui proces, a unei organizații sau piețe noi. În regiunile rurale, inovația poate implica transferul și adaptarea inovațiilor dezvoltate în alte regiuni sau state (spre exemplu, transferul de soluții electronice din Estonia, descrise mai sus), modernizarea cunoștințelor tradiționale sau găsirea unor soluții noi la problemele rurale persistente pe care intervențiile altor metode nu le-au putut soluționa într-un mod sistemic și durabil (de exemplu, preluarea programului Supraveghere de Vecinătate în localitățile rurale);
- să poată să relaționeze și să integreze abordări sectoriale diferite.

5.14. Adoptarea ghișeului unic al documentelor și bazelor de date unice

În lipsa unei baze de date unice, care ar cuprinde informațiile de interes ale locuitorilor comunității, se vor cheltui foarte multe resurse umane, financiare și de timp ale angajaților primăriei și ale solicitanților de informații. Experiența APL din Republica Moldova este că majoritatea documentelor care pot fi eliberate sau prelucrate în format digital este eliberată manual, creând disconfort cetățenilor și eforturi semnificative angajaților, efort care poate fi direcționat spre obținerea altor scopuri. În acest scop, este foarte importantă

adoptarea **Ghișeului unic al documentelor**. Este un birou al primăriei (Secretariat) care va primi toate aplicațiile cetățenilor și instituțiilor în format electronic, iar în cazul în care vor fi primite în format printat, se vor scana și introduce în baza de date electronică a Primăriei. Având toate aplicațiile în format electronic, fluxul de documente al instituției va fi unul rapid, operabil de la distanță, transparent și care va fi foarte ușor de operat, inclusiv în termeni lungi. Funcționarii de rang înalt vor putea urmări care sunt procesele și gradul de implementare a deciziei mai operativ.

Adoptarea bazelor de date ale primăriei. Inevitabil, în viitor, toate bazele de date vor fi păstrate digital. Foarte multe documente sunt de rutină, iar eliberarea acestora nu necesită un proces decizional complex. Crearea bazelor de date digitale este în plin proces în cadrul instituțiilor guvernamentale în Republica Moldova și foarte puțin dezvoltată în APL. Bazele de date trebuie să fie unice, pentru a evita informații duble sau eronate, datele introduse odată sunt și datele finale, pentru a evita situația când de la cetățeni sunt solicitate informații suplimentare și, respectiv, perpetuarea problemelor. Bazele de date trebuie să fie păstrate pe servere speciale și nu pe calculatoarele angajaților. Procesul de creare poate părea complicat la prima vedere, dar foarte eficient după formarea lor.

5.15. În fiecare unitate APL trebuie să existe un responsabil pentru aplicarea și managementul proiectelor de asistență și externe (preferabil, vorbitor de limba engleză).

Școala din municipalitatea Olustvere (populație totală, 660 de locuitori). O mare parte din dotările școlii au fost posibile datorită participării la multiple proiecte externe.

În prezent, există foarte multe posibilități de aplicare pentru finanțarea proiectelor diverse destinate entităților administrației publice locale din Republica Moldova, atât interne, cât și externe. Procesul este unul meticolos, care necesită pregătire specială din partea angajaților, este unul birocratizat, dar foarte coerent, clar definit, cu regulamente stricte și reguli clare. Municipalitățile estoniene au trecut și ele prin lipsa cadrelor pregătite pentru a scrie aplicații de proiecte, managementul și raportarea lor, dar au învățat ceva în mod cert: că o municipalitate care nu aplică cu regularitate la proiecte de asistență, mai devreme sau mai târziu va începe să facă acest lucru și că fără a avea specialiștii săi în managementul proiectelor, șansele de succes sunt minime.

Astfel, municipalitățile din Estonia, în marea lor majoritate, au școlarizat un angajat al primăriei sau au angajat o persoană interesată în domeniul corespunzător. O investiție inițială în acest angajat poate aduce rezultate foarte bune pe termen mediu și lung, astfel creându-se și premise pentru o implicare și mai mare a unui număr crescând de persoane în proiecte similare. Majoritatea proiectelor de acest gen stabilește și recompense pentru managementul lor, astfel soluționându-se și problema salarizării persoanelor competente. Un specialist bun va atrage atenția donatorilor externi asupra primăriei respective care își doresc o cooperare clară și coerentă, bazată pe încredere reciprocă. Adoptarea unor soluții electronice expuse mai sus poate scădea sarcina de muncă a unor specialiști din primărie, iar capacitățile economisite pot fi redirecționate pentru atragerea proiectelor respective.

5.16. Rolul bibliotecii din localitate trebuie să devină unul mai complex.

Biblioteca în Estonia

Bibliotecile secolului XXI trebuie să se racordeze la realitățile acestui secol. Astfel, ele trebuie să devină centre sociale active, care prestează mult mai multe servicii decât împrumut de carte sau săli de lectură. Activitatea majorității bibliotecilor din Estonia a fost reformată și astăzi îndeplinesc o gamă de funcții și de servicii. Toate bibliotecile sunt conectate la rețeaua Internet și au puncte de acces wi-fi gratuit pentru toate persoanele înregistrate. Astfel, cetățenii vor avea posibilitatea să acceseze servicii publice online, să se informeze despre activitatea primăriei și să participe la viața comunității. Este posibilă deservirea cititorilor la domiciliu, pentru persoanele cu probleme locomotorii sau cu vârsta înaintată. În Estonia funcționează și câteva biblioteci mobile sub formă de autobuz-biblioteca.

Bibliotecile sunt folosite des pentru organizarea expozițiilor, conferințelor și întreprinderilor. Cea mai importantă funcție nouă este, însă, cea educativă. Astfel, bibliotecarii pot oferi școlarizări specializate cetățenilor pe următoarele domenii:

- folosirea site-urilor municipalităților, bazele Internetului (căutare, accesare), folosirea actelor digitale și a semnăturii digitale, căutarea locurilor de muncă pentru șomeri, cunoașterea rețelelor de socializare, cum se folosește o tabletă sau un telefon de tip smartphone, cum să creeze și să folosească adresele de e-mail și cum să acceseze soluțiile de guvernare electronică locale și de stat.
- Bibliotecile pot să contribuie la autofinanțare prin oferirea de diferite servicii cu plată, cum ar fi școlarizări pentru grupuri de persoane interesate, închiriere a încăperilor sau a tehnicii, organizarea de diferite evenimente.

5.17. Datele de contact și obligațiile de serviciu ale tuturor angajaților primăriei trebuie să fie publice și ușor de accesat.

Una dintre problemele enunțate des în cadrul atelierelor de lucru a fost lipsa comunicării sau faptul că datele de contact ale persoanelor responsabile din primărie sunt neaccesibile. Acest fapt duce la neclaritatea procesului decizional din partea locuitorilor, căutarea unor soluții mai rapide de soluționare a problemelor și, drept urmare, creșterea riscurilor de corupție, scăderea productivității muncii, a insatisfacției cetățenilor, pierderea timpului atât de către persoanele care doresc soluționarea unor probleme, cât și a funcționarilor etc. În acest scop, datele de contact și responsabilitățile tuturor funcționarilor publici trebuie să fie publice, plasate pe site-ul oficial al unității administrative publice locale, să fie într-un format unic (spre exemplu, adresele de e-mail: nume.prenume@localitate.md). Atribuțiile funcționale ale fiecărui angajat trebuie să fie clar expuse, inclusiv orarul de lucru.

Astfel arată pagina de contacte a primăriei Someru (1.700 de locuitori)

- Ametnikud
- Vallavalitsuse koosseis
- Struktuur
- Vabad töökohad
- Dokumendiregister
- Teabenõude vorm
- Teavita probleemist

Sõmeru Vallavalitsus
Kooli 2 Sõmeru alevik
44201 Lääne-Virumaa
tel 329 5944
fax 329 5941
e-post: vald@someru.ee
www.someru.ee

Registrikood 75009993
Pangakontod:
EE412200221032186823 Swedbank
EE981010502009484005 SEB Pank
EE431700017003152964 Nordea Pank
Tehingupartneri kood 270101

Vallavalitsus on avatud esmaspäevast reedeni **8.00-16.30**
Lõuna **12.00-12.30**

Riigipühade eel on lühendatud tööpäev **8.00-14.30**
Uusaastale, Eesti Vabariigi aastapäevale, Võidupühale ja Jõululaupäevale eelnev tööpäev lõpeb kolm tundi varem.

Ametinimetus, (ametijuhend avaneb klikates)	Nimi, vastuvõtuajad	Kontaktandmed	Haridus
Vallavanem	Peep Vassiljev E 13-15	Tel 329 5940, 501 0622 e-post: peep.vassiljev@someru.ee	kõrgem
Abivallavanem	Viktor Hänninen E 13-15	Tel 329 5942, 527 7233 e-post: viktor@someru.ee	kõrgem
Finantsnõunik	Reet Keskküla ETKNR 9-12 ja 13-16	Tel 329 5949 e-post: reet@someru.ee	kõrgem
Raamatupidamine (TL)	Luule Alatsei Kristel Nõmm	Tel 322 1888 luule@someru.ee Tel 322 1550 kristel@someru.ee	
Vallasekretär	Helja Roosi N 9-12 ja 13-16	Tel 329 5943 E-post: helja@someru.ee	keskeri, vallasekretäri pädevustunnistus
Juhiabi	Janne Lainjärv ENR 9-12 ja 13-16	Tel 329 5944 e-post: janne@someru.ee	kõrgem

5.18. Organizațiile neguvernamentale locale sunt foarte importante.

Estonienii au învățat rapid că formarea cât mai multor organizații neguvernamentale locale este în beneficiul comunităților mici. ONG-urile locale implementează diferite proiecte sociale, educaționale, culturale, de promovare a culturii locale etc. Promovând aceste proiecte, mai multe persoane sunt implicate în activități, mai multe resurse financiare sunt atrase în localitate, infrastructura locală se dezvoltă mai bine și mai variat, mai multe persoane vor vizita localitatea dată și, corespunzător, șansele de promovare și de rezultate pozitive vor crește. O primărie care nu susține formarea ONG-urilor locale are multe de pierdut, în condițiile în care resursele financiare și ale forței de muncă calificate sunt foarte limitate.

Sigla mișcării Kodukant, regiunea Tartumaa

Cea mai semnificativă organizație neguvernamentală în domeniul rural este Kodukant (Mișcarea Rurală din Estonia). Este, de fapt, o asociație a ONG-urilor locale din Estonia, structurată pe trei nivele: local, regional și național. A fost constituită în anii '90, ca urmare a gravelor probleme cu care se confruntau localitățile rurale și din dorința de a participa la schimbări în primăriile lor. Estonienii s-au inspirat de la mișcarea similară din Suedia „Toți suedezii trebuie să trăiască bine“, care avea drept scop mobilizarea populației rurale în a schimba lucrurile în bine și a face schimb de experiență. Astăzi, Kodukant are peste 5.000 de membri și este un actor foarte important în formarea politicilor care au impact asupra vieții rurale, dar care și oferă multe servicii de promovare a comunicării și cooperării, consultanță tehnică, organizarea trainingurilor și atelierelor de lucru tematice, susținerea inițiativelor locale, lobby pentru interesele localităților la nivel național etc. Organizația are birouri în toate regiunile, iar consiliul se află în contact direct cu autoritățile de stat responsabile de cooperarea cu APL.

În fiecare an, Kodukant organizează un congres național la care participă reprezentanți din toate municipalitățile și la care se dezbate subiecte de interes comun, din punctul de vedere al societății civile din localitățile rurale.

5.19. Formarea unei identități distinse a fiecărei localități

Sigla orașului Tartu „Tartu, orașul gândurilor frumoase“

motto-ul „Orașul gândurilor frumoase“, promovează deschiderea autorităților pentru cooperare, susținerea oricăror inițiative pozitive și percepția bună despre locuitorii săi.

Localitățile mai mici promovează tradițiile istorice sau culturale, prin organizarea multiplelor festivaluri sau evenimente culturale specifice zonei. Fiecare municipalitate estoniană încearcă să dezvolte evenimente speciale, chiar cu riscul ca la început inițiativele să fie criticate. De exemplu, orașul Rakvere organizează un festival punk în care participă practic toți locuitorii. Inițial criticat, a devenit un punct de atracție masiv pentru turiști din Estonia și din multe alte țări, în perioada festivalului fiind imposibil de găsit locuri libere de cazare. Tot orașul Rakvere a instalat în anul 2014 un pom de Crăciun mai puțin tradițional. Ulterior, a fost catalogat drept unul dintre cei mai inediți zece brazi de Crăciun din lume și mii de oameni au vizitat orașul ca să-l vadă. Nu vă fie frică să experimentați!

Pomul de Crăciun din orașul Rakvere, 2014.

5.20. Schimb de experiență permanent și stabilire de relații externe cu parteneri externi.

Niciun stat nu a reușit să se dezvolte cu adevărat foarte bine de sine stătător. În lumea modernă, este greu de imaginat ca autoritățile locale să nu fie implicate în proiecte de cooperare cu parteneri externi. Cooperările de acest gen dezvoltă un schimb permanent de experiență și soluții pe cele mai importante probleme, care sunt similare pentru toate localitățile, din orice stat. Sugerăm fiecărei primării să lanseze inițiative de cooperare cu municipalități din Estonia sau din alte state, inclusiv din considerentul că ambele entități vor avea doar de câștigat de pe urma lor. Mai mult, organizațiile care finanțează proiecte transfrontaliere specifică în condițiile lor de aplicare că trebuie să existe parteneri din mai multe state. După cum veți vedea din capitoul dedicat asistenței externe estoniene, cooperarea în domeniul rural este una prioritară.

Sugerăm să începeți cooperarea de la lucruri simple, dar care vor apropia localitățile pe care le reprezentați de potențialii parteneri: schimburile de formații culturale, schimburile școlare, atât cu participarea profesorilor, cât și a elevilor, vizite reciproce ale oamenilor de afaceri din localități, pentru a promova mărfurile și serviciile, și vizite turistice. Este mai eficient de programat acțiuni mai mici, dar care vor avea succes, decât acțiuni mari, care niciodată nu vor deveni realitate.

Formație artistică din Criuleni la Festivalul Mării în Estonia

5.21. Let's Do It!

Sigla acțiunii „Hai Moldova!“

Din nefericire, în localitățile noastre există foarte multe locuri neîngrijite și care necesită a fi curățate de gunoaie. Doar acțiunile autorităților nu vor aduce rezultatul scontat. Este nevoie de o mobilizare generală pentru a dezvolta sentimentul de proprietate, iar experiența estoniană este relevantă în acest sens.

Campania civică globală Let's Do It a început în Estonia în 2008, când peste 50.000 de estonieni, ce reprezintă 4% din populația țării, au ieșit din casele lor la cel mai amplu eveniment de curățare a mediului ambiant. În 2011, mișcarea a devenit una globală, din care fac parte 112 state și circa 13 milioane de oameni sunt implicați. Campania a avut loc și în Republica Moldova, sub denumirea „Hai Moldova!“.

Experiența Estoniei arată că participanții la această campanie rămân în contact și după ziua respectivă, ei cunoscându-se mai bine și implicându-se în soluționarea altor probleme ale comunității. Oamenii cu inițiativă trebuie să fie împreună, pentru ca ideile lor să fie promovate mai mult și să devină realitate.

Menționăm că aproape toate soluțiile prezentate mai sus au fost sau sunt implementate cu succes în majoritatea municipalităților Estoniei, inclusiv în regiunile reprezentate de către moderatori, respectiv orașul Elva și regiunea Jogeva. Pentru a dezvolta soluții similare în entitățile din Republica Moldova, este necesară o cooperare strânsă cu partenerii externi menționați care și-au arătat disponibilitatea. Fundația „Friedrich Naumann” este deschisă dezvoltării acestor tipuri de parteneriate, împreună cu colegii estonieni din cadrul ELF.

Anexa 1.

UNELE MECANISME DE FINANȚARE EUROPEANĂ A PROIECTELOR DESTINATE LOCALITĂȚILOR RURALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

1. Fondul de Investiții Sociale din Moldova. Obiective: de a contribui la implementarea Strategiilor naționale de dezvoltare în Moldova prin împuternicirea comunităților sărace și instituțiilor lor în managementul necesităților prioritare de dezvoltare.

În rând cu acordarea asistenței tehnice și financiare, FISM reprezintă pentru comunități și un mecanism de învățare a noilor principii de guvernare locală. Actorii comunitari (APL, organizațiile neguvernamentale, asociațiile de beneficiari etc.) își însușesc diferite modalități de lucru cu comunitatea, cum ar fi: implicarea populației în procesul de luare a deciziilor, modalități de identificare a problemelor prioritare, planificarea strategică, monitorizarea implementării proiectelor, menținerea și asigurarea durabilității obiectelor renovate, managementul financiar, dezvoltarea instituțională a administrației publice locale și a organizațiilor neguvernamentale.

FISM colaborează cu comunitățile beneficiare pe principii de parteneriat. Rolul FISM constă în susținerea financiară a 70%-85% din costul propunerilor de subproiect și în facilitarea și monitorizarea grupurilor comunitare care doresc să implementeze subproiecte. Comunitatea este responsabilă de pregătirea propunerilor de subproiect, colectarea investiției de minimum 15% din costul propunerii de subproiect, organizarea concursurilor de selectare a contractorului și a inspectorului local, supravegherea implementării subproiectelor în comunitate și semnarea documentelor de plată, asigurarea durabilității reperelor de infrastructură socială renovate.

Scopul FISM este de a crea condiții mai bune pentru populația săracă întru depășirea sărăciei. Acesta implică mobilizarea socială și participarea populației sărace în inițierea și implementarea inițiativelor de dezvoltare. Astfel, FISM este orientat spre implicarea mai activă și participarea populației din comunități în procesul de identificare și cel de implementare ale subproiectelor de necesitate stringentă, spre dezvoltarea capacităților de management financiar a grupurilor comunitare și încurajarea parteneriatului dintre diferiți actori comunitari în vederea dezvoltării durabile a comunității.

Beneficiile Proiectului FISM

Beneficiile de termen lung: Îmbunătățirea educației, ocrotirii sănătății și a indicilor economici prin servicii sociale îmbunătățite; capacități instituționale dezvoltate și durabilitatea de termen lung a organizațiilor comunitare; împuternicirea comunităților și dezvoltarea capitalului social; responsabilitate și transparență îmbunătățită din partea organelor de administrare publică locală.

Beneficiile de scurtă durată: calitate îmbunătățită a serviciilor sociale din comunitate; planificare și gestionare îmbunătățită a serviciilor de asistență socială; beneficii obținute din crearea locurilor de muncă temporare și permanente în comunitate; oportunități de lucru pentru proiectanți și contractori. (Sursa: fism.md).

2. Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ) implementează proiecte de dezvoltare în numele Ministerului Federal pentru Cooperare Economică și Dezvoltare (BMZ), al altor ministere federale, precum și al altor instituții și organizații internaționale. GIZ susține procesele complexe de reforme și schimbări în țările în curs de dezvoltare și în cele aflate în tranziție. Toate activitățile GIZ sunt orientate spre îmbunătățirea durabilă a condițiilor de trai și a

perspectivelor oamenilor. Cooperarea dintre Guvernul Germaniei și Guvernul Republicii Moldova a început în 1994. De atunci, au fost implementate un șir de proiecte importante de dezvoltare, care au avut drept scop facilitarea procesului de tranziție de la o economie planificată la cea de piață. Principalele domenii și programe ale GIZ în Moldova sunt dezvoltarea regională, prin îmbunătățirea serviciilor medicale, guvernare și democrație, prin dezvoltarea rețelelor de asociații ale administrației publice locale din R. Moldova, și modernizarea serviciilor publice și dezvoltarea regională, precum și lupta cu șomajul, prin îmbunătățirea calității produselor agricole și dezvoltarea micilor producători.

Primăriile pot aplica la una dintre aceste patru priorități de dezvoltare regională: alimentarea cu apă și canalizare, eficiența energetică în clădirile publice, managementul deșeurilor solide, drumuri regionale și locale. (sursa: GIZ Moldova).

3. Programul de Cooperare Teritorială Moldova – Ucraina

Activitățile proiectelor finanțate pot fi implementate în cadrul ariei eligibile a Programului: Ucraina, oblasturile Cernăuți, Odessa, Vinița; Republica Moldova, întreg teritoriul.

Obiectivele specifice: Programul de cooperare teritorială Moldova-Ucraina este axat pe necesitățile de dezvoltare locală și acoperă următoarele trei obiective operaționale și măsuri eligibile corespunzătoare: Obiectivul Operațional 1. – Îmbunătățirea condițiilor de trai ale comunităților locale în regiunea de frontieră, prin implementarea proiectelor comune de dezvoltare economică și socială; Obiectivul Operațional 2 – Soluționarea provocărilor comune; Obiectivul Operațional 3 – Cultură, educație și sport. (Sursa: Cancelaria de Stat).

4. Programul operațional Republica Moldova- România 2014-2020.

Aria de cooperare: România, județele: Botoșani, Iași, Vaslui, Galați; **Republica Moldova**, întreg teritoriul.

Bugetul programului: 89,1 milioane de euro (89,1 milioane buget total – dintre care 81 milioane finanțate de UE prin Instrumentul European de Vecinătate – ENI și 8,1 milioane euro cofinanțare asigurată de statele partenere)

Obiectivele și prioritățile programului

- Obiectivul tematic 2: Sprijin pentru educație, cercetare, dezvoltare tehnologică și inovare
 - *Prioritatea 1.1* - Cooperare instituțională în domeniul educațional în vederea creșterii accesului la educație și a calității acesteia
 - *Prioritatea 1.2* – Promovare și sprijin pentru cercetare și inovare
- Obiectivul tematic 3: Promovarea culturii locale și protejarea patrimoniului istoric
 - *Prioritatea 2.1* – Promovarea și conservarea patrimoniului cultural și istoric
- Obiectivul tematic 7: Îmbunătățirea accesibilității în regiuni, dezvoltarea transportului și a rețelelor și sistemelor comune de transport (Sursa: Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice din România).

5. Fonduri pentru deschiderea afacerilor (sursa: Consiliul Economic al Prim-Ministrului Republicii Moldova)

Denumirea programului	Tipul finanțării	Disponibil prin	Finanțator	Buget mln USD	Buget mln EUR	Buget mln MDL
PROIECTUL AMELIORAREA COMPETITIVITĂȚII: PAC-2 (componenta de granturi de cofinanțare)	Granturi / Subvenții	Unitatea de Implementare a proiectului Băncii Mondiale de Ameliorare a Competitivității (UIPAC) ...	Asociația Internațională de Dezvoltare (AID)	3,0 mln		
PROIECTUL AGRICULTURA COMPETITIVĂ (MAC-P): "Sporirea productivității solurilor prin intermediul managementului durabil al terenurilor (MDT)"	Granturi / Subvenții	Agencia pentru Intervenții și Plăți în Agricultură (AIPA) ...	Banca Mondială, Fondul Global de Mediu	3,0 mln		
PROIECTUL AGRICULTURA COMPETITIVĂ (MAC-P): "Facilitarea accesului la piețele de desfacere"	Granturi / Subvenții	Agencia pentru Intervenții și Plăți în Agricultură (AIPA) ...	Banca Mondială, Guvernul Suediei	7,0 mln		
SUPPORT PENTRU PROCESUL NAȚIONAL DE PLANIFICARE A ADAPTĂRII REPUBLICII MOLDOVA LA SCHIMBĂRILE CLIMATICE	Granturi / Subvenții	PNUD Moldova (UNDP Moldova) ...	Agencia Austriacă pentru Dezvoltare	0,2 mln		
PROGRAMUL „SUSȚINEREA MĂSURILOR DE PROMOVARE A ÎNCREDERII”	Granturi / Subvenții	PNUD Moldova (UNDP Moldova) ...	Uniunea Europeană, UNDP Moldova		3,4 mln	
PROGRAMUL DE COMERCIALIZARE A CAZANELOR PE BIOMASĂ	Granturi / Subvenții	Agencia pentru Eficiență Energetică ...	Uniunea Europeană			
PROIECTUL AGRICULTURA COMPETITIVĂ (MAC-P): "Compensații pentru susținerea vânzărilor"	Granturi / Subvenții	Agencia pentru Intervenții și Plăți în Agricultură (AIPA) ...	Banca Mondială	12,0 mln		
SUBVENȚIONAREA PRODUCĂTORILOR AGRICOLI PENTRU ANUL 2015	Granturi / Subvenții	Agencia pentru Intervenții și Plăți în Agricultură (AIPA)	Guvernul Republicii Moldova			610,0 mln
DEZVOLTAREA AFACERILOR INOVATOARE PENTRU O CREȘTERE ECONOMICĂ DURABILĂ LA NIVEL LOCAL	Granturi / Subvenții	PNUD Moldova (UNDP Moldova) ...	Ministerul Afacerilor Externe al Norvegiei	1,6 mln		
PROGRAMUL RURAL DE REZILIENȚĂ ECONOMICĂ-CLIMATICĂ INCLUZIVĂ (IFAD VI) - INFRASTRUCTURĂ	Granturi / Subvenții	UCIP-IFAD ...	Fondul Internațional pentru Dezvoltarea Agricolă (IFAD)	3,8 mln		
PROGRAMUL RURAL DE REZILIENȚĂ ECONOMICĂ-CLIMATICĂ INCLUZIVĂ (IFAD VI) – AGRICULTURĂ CONSERVATIVĂ ȘI LANȚURI VALORICE	Granturi / Subvenții	UCIP-IFAD ...	Fondul Internațional pentru Dezvoltarea Agricolă (IFAD) Fondul Global de Mediu (GEF)	4,6 mln		
PROGRAMUL DE STAT DE STIMULARE A PARTICIPĂRII LA TÂRGURI ȘI EXPOZIȚII	Granturi / Subvenții	Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM) ...	Bugetul Public Național			

PROGRAMUL HORIZON-2020 AL UNIUNII EUROPENE	Granturi / Subvenții	Aplicare online ...	Uniunea Europeană	80,0 mln
PROGRAMUL COSME AL UNIUNII EUROPENE	Granturi / Subvenții	Aplicare online ...	Uniunea Europeană	2,3 mln
ECHIPA DE SUSȚINERE A MICULUI BUSINESS MOLDOVA	Granturi / Subvenții	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, oficiul Chișinău ...	Guvernul Suediei, Uniunea Europeană	
PROGRAMUL DE PARTENERIATE DE AFACERI PUBLIC-PRIVATE	Granturi / Subvenții	Biroul Agenției Austriece pentru Dezvoltare în RM ...	Agencia Austriacă pentru Dezvoltare	
CONCURSUL PROIECTELOR DE TRANSFER TEHNOLOGIC	Granturi / Subvenții	Agencia pentru Inovații și Transfer Tehnologic ...	Academia de Științe a Moldovei (din Bugetul Public Național)	10,0 mln
PROIECTUL PENTRU COMPETITIVITATEA AGRICULTURII ÎN MOLDOVA SECTORUL HORTICOL	Granturi / Subvenții	Agencia pentru Intervenții și Plăți în Agricultură (AIPA) ...	Banca Mondială, Guvernul Suediei	7,0 mln
PROIECTUL PENTRU COMPETITIVITATEA AGRICULTURII ÎN MOLDOVA PRACTICI CONSERVATIVE	Granturi / Subvenții	Agencia pentru Intervenții și Plăți în Agricultură (AIPA) ...	Fondul Global de Mediu, Banca Mondială	3,0 mln
PROGRAMUL NAȚIONAL DE ABILITARE ECONOMICĂ A TINERILOR (PNAET)	Granturi / Subvenții, Credite preferențiale	MoldCredit SRL BC "Moldova-Agroindbank" S.A. ...	Ministerul Finanțelor al R.M., Banca Mondială, Uniunea Europeană, Fondul Internațional pentru Dezvoltare Agricolă	100,0 mln
PROGRAMUL SERVICII FINANCIARE RURALE ȘI DEZVOLTAREA BUSINESSULUI AGRICOL PENTRU TINERII ANTREPRENORI (PSFRDBA)	Granturi / Subvenții, Credite preferențiale	BC "Moldova-Agroindbank" S.A., BC "Victoriabank" S.A. ...	Fondul Internațional pentru Dezvoltare Agricolă	2,2 mln
LINIA DE FINANȚARE PENTRU EFICIENȚĂ ENERGETICĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA - MOSEFF	Granturi / Subvenții, Credite preferențiale	BC "Mobiasbanca" S.A., Groupe Societe Generale ...	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, Uniunea Europeană	42,0 mln
FACILITATEA DE FINANȚARE PENTRU EFICIENȚĂ ENERGETICĂ ÎN SECTORUL REZIDENȚIAL ÎN REPUBLICA MOLDOVA - MOREEFF	Granturi / Subvenții, Credite preferențiale	BC "Mobiasbanca" S.A., Groupe Societe Generale, BC "Moldindconbank" S.A. ...	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, Uniunea Europeană, Guvernul Suediei	35,0 mln
				47,4 162,7 720,0

Anexa a 2-a.

APLICAREA PENTRU PROIECTE FINANȚATE DE CĂTRE MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE AL ESTONIEI PRIN MECANISMUL COOPERARE PENTRU DEZVOLTARE (GHID PRACTIC)

În fiecare an, începând cu 1998, Estonia finanțează proiecte prin intermediul programului Cooperare pentru Dezvoltare, care reprezintă un instrument eficient al politicii externe estoniene în cooperarea cu alte state. Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Estonia gestionează mijloacele financiare ale programului Cooperare pentru Dezvoltare, selectând în fiecare an proiecte interesante și utile pentru colaborarea bilaterală.

Cele patru priorități ale programului pentru Republica Moldova sunt:

1. Modernizarea sectorului ocrotirii sănătății

Ațiunile proiectelor vor viza îmbunătățirea accesului populației la servicii medicale, dezvoltarea sistemului de asigurări în medicină, eficiența și sustenabilitatea sistemului de ocrotire a sănătății.

2. Dezvoltarea structurilor democratice de stat prin schimburile de experiență estoniană

Ațiunile vor viza dezvoltarea reformelor instituțiilor de stat (în cazul DVS, a Primăriilor), a serviciilor publice, a normelor legale și supremația legii. Facilitarea aspirațiilor europene ale R. Moldova prin transferul de experiență estoniană în diverse domenii. Introducerea mecanismelor și oportunităților de e-guvernare ca o prioritate continuă.

3. Sporirea capacităților societății civile

Ațiunile vor viza schimburi de experiență și know-how estonian prin intermediul organizațiilor neguvernamentale din localitățile DVS în așa fel ca ele să poată duce la condiții mai bune ale drepturilor omului, egalitate socială, crearea de platforme de autorealizare pentru tineri și având drept efect scăderea emigrației populației apte de muncă, în mod special a tinerilor.

4. Dezvoltarea regiunilor rurale

Proiectele vor viza dezvoltarea regională prin proiecte de cooperare bilaterală, noi servicii de e-guvernare la nivel local, sporirea capacităților APL de management al proiectelor de dezvoltare, sporirea competitivității și capacității de export pentru producătorii agricoli din localitățile DVS.

Bugetul estimativ 2014-2015: 1,6 milioane de euro

Mecanismul de aplicare pentru microproiecte (solicitare până la 15 000 de euro):

1. Propunerea și descrierea proiectului se adresează Ambasadei Estoniei în Republica Moldova cu sediul la București (ambasadă nou-deschisă, contactele vor fi disponibile în scurt timp. dar deocamdată pot fi expediate Ambasadei Estoniei la Kiev (responsabilă pentru R. Moldova până de curând).
2. Ambasada Republicii Estonia îl analizează împreună cu MAE estonian, dacă proiectul este acceptat, Ambasada va remite un formular special pentru aplicare;
3. Formularul, completat, va fi trimis Ambasadei, la rândul său, Ambasada va remite dosarul proiectului pe adresa Ministerului Afacerilor Externe de la Tallinn.
4. Departamentul Cooperare pentru Dezvoltare din cadrul MAE al Estoniei acceptă proiectul și informează despre modalitățile de finanțare a acestuia.

Mecanismul de aplicare pentru proiecte anuale:

1. Anunțul cu privire la proiectele anuale va fi public, aproximativ, în ianuarie/februarie.
2. Pentru aplicare este necesar un parteneriat cu o instituție similară din Estonia (două primării, școli, organizații neguvernamentale, asociații profesionale etc).
3. Partenerii vor agreea tematica proiectului, termenii de referință, etapele implementării proiectului, responsabilitățile etc.
4. Aplicarea se va face de către partenerul estonian, iar partenerul din R. Moldova va fi beneficiarul direct al proiectului.
5. Perioada de implementare poate fi de până la doi ani.
6. Suma maximă a proiectelor nu este specificată. Suma minimă a proiectelor va fi de 10.000 de euro.
7. Minimum 5% din valoarea proiectului va fi contribuție proprie.
8. Proiectele vor fi aplicate de partea estoniană la MFA din Estonia: Tallinn, Islandi Valjak 1, 15049 (formă scrisă) sau e-mail: taotlusvoor@mfa.ee

Exemple de proiecte finanțate și finalizate în 2013 și 2014:

1. Consiliul pentru Cercetare din Estonia și Academia de Științe din RM, destinate sporirii capacităților cercetătorilor, antreprenorilor și administratorilor din RM și participarea lor la proiectul Horizon Plus 2020. Buget: 29 029 de euro.
2. Implementarea Sistemului Informațional pentru urmărirea progresului implementării Planului de Acțiuni al Acordului de Asociere. Buget 13 480 de euro.

3. Educația practică prin construcția terenurilor educaționale în școlile din R. Moldova. Buget: 49 145 de euro.
4. Dezvoltarea societății civile prin sporirea securității economice și cibernetice. Buget 47 169 de euro.
5. Îmbunătățirea accesibilității acordării serviciilor de consultare medicală prin telefon (telemedicină). Buget: 65 894 de euro.
6. Promovarea educației de mediu prin monitorizarea biodiversității cu participarea tinerilor în rezervația naturală „Plaiul Fagului“. Buget: 34 405 de euro.
7. Studiu de fezabilitate de introducere a e-serviciilor destinate medicilor de familie. Buget: 42 637 de euro.
8. Pregătirea reformei IT în sectorul agricol al R. Moldova. Buget: 37 184 de euro.
9. Dezvoltarea educației antreprenoriale în R. Moldova. Buget: 36 230 de euro.
10. Cooperarea în ajutorarea copiilor maltratați sexual din R. Moldova. Buget: 24 527 de euro.
11. Transfer tehnologic Estonia — R. Moldova. Buget: 44 842 de euro.
12. Integrarea principiilor de bună guvernare în programul de studii al Academiei de Administrare Publică din Moldova. Buget: 44 120 de euro.
13. Dezvoltarea bunei guvernări ca un mecanism de dezvoltare economică în universitățile din R. Moldova. Buget: 42 923 de euro.
14. Revigorarea mișcării de dezbateri din R. Moldova. Buget: 35 907 euro.

6. CONCLUZII

Atelierele de lucru au demonstrat că, deseori, unele probleme ale unităților administrației publice din Moldova nu necesită neapărat investiții mari pentru soluționarea lor, ci mai curând, o nouă abordare a principalilor actori implicați. Sunt foarte frecvente situațiile când are loc perpetuarea problemelor din simplul motiv că nu există deschidere pentru discutarea lor, are loc tergiversarea adoptării unor decizii din motiv de lipsă de încredere reciprocă, blocare intenționată a deciziilor sau pur și simplu lipsa dorinței de a observa unele lucruri evidente. Este subapreciată capacitatea de coagulare a societății în a soluționa problemele comunității, deseori nu există persoane sau instituții care ar lansa astfel de inițiative, uneori are loc încorsetarea după principiul „nimic nu mai este posibil de schimbat“ sau „nu avem niciun fel de influență asupra proceselor decizionale“.

Apatia pentru reforme a unor aleși locali este transmisă imediat comunității și, astfel, problemele rămân nesoluționate pentru perioade foarte mari. În alte situații, promisiunile preelectorale nu corespund cu acțiunile propriu-zise ale aleșilor locali, creându-se așteptări nerealistice care, odată neîmplinite, servesc drept sursă de decepționare și mai mare a populației față de actul guvernării locale și a aleșilor locali.

Sugestia noastră este ca reprezentanții APL să-și fixeze obiective ambițioase, dar realiste, pe termene scurt, mediu și lung, să aprecieze adecvat capacitățile interne și externe, să folosească la nivel maxim noile oportunități apărute și să fie coerenti în acțiunile ulterioare. Multe soluții sunt puțin costisitoare, dar pot realiza obiectivul de coagulare a eforturilor pentru a obține rezultate mult mai bune. Sugerăm și lansarea unor proiecte comune mai multor entități APL, astfel crearea platformelor de guvernare eficientă poate fi mai puțin costisitoare, iar succesul unui grup de entități poate servi un bun exemplu pentru altele. Experiența Estoniei arată clar: nu toate problemele vor fi soluționate rapid, unele dintre ele ar putea fi foarte greu de realizat, dar crearea unui climat favorabil procesului de reformă este, indubitabil, o primă condiție pentru realizarea unor schimbări majore.

Anexă

Participanții din cadrul seminarului din Chișinău, Republica Moldova. (Arhiva personală participanți)

Participanții din cadrul seminarului din Nisporeni, Republica Moldova. (Arhiva personală participanți)

Notă privind autorul:

Victor Guzun este un profesor și diplomat din Republica Moldova. A activat în calitate de profesor și director adjunct al Liceului Teoretic Român-Francez „Gheorghe Asachi” din Chișinău, lector și director al Centrului de Studii Europene în cadrul IMI Nova, director al Direcției Relații Externe și Integrare Europeană a Ministerului Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor din Republica Moldova, ambasador al Republicii Moldova în Estonia. În prezent este liber profesionist implicat în programe de asistență internațională.

Ce este Forumul Liberal European?

Înființat în toamna anului 2007, Forumul Liberal European, asbl (ELF) este fundația politică europeană non-profit a familiei liberale. ELF reunește centre analitice liberale, fundații politice și institute din toată Europa pentru a observa, analiza și contribui la dezbaterile privind politicile publice europene și procesul de integrare europeană, prin educație, instruire, cercetare și promovarea cetățeniei active în cadrul UE.

Rolul Forumului Liberal European este de a:

- Servi ca un cadru de lucru pentru centre analitice, fundații politice naționale, institute, academicieni și personalități liberale majore, pentru a lucra împreună la nivel european.
- Dezvolta relații de lucru apropiate cu și între organizațiile membre, grupurile parlamentare naționale, Partidul ALDE din Parlamentul European, Internaționala Liberală (LI), federația mondială a partidelor politice liberale și tineretul liberal european (LYMEC), organizația de tineret a Partidului ALDE.
- Observa, analiza și contribui la dezbaterile politicilor publice europene și la procesul de integrare europeană, prin educație, instruire, cercetare și promovarea cetățeniei active în cadrul Uniunii Europene, în special în ceea ce privește tinerii europeni.
- Întări mișcarea liberală, democrată și reformistă în cadrul Uniunii Europene și în întreaga Europă.
- Căuta o poziție comună, ca un transfer de experiență de la Membrii contractanți, pentru toate chestiunile importante ce afectează Uniunea Europeană.
- Susține democrația liberală în toată Europa și în apropierea acesteia.
- Informa publicul și a-l implica în construcția unei democrații europene unite.
- Susține și cosponsoriza seminarii, conferințe și studii europene pe astfel de teme între părțile interesate menționate mai sus.

Adress:
Rue des Deux Eglises 39
1000 Brussels
Belgium

<http://www.liberalforum.eu/>

Phone:
+32 (0)2 669 13 18

E-Mail:
info@liberalforum.eu

Biroul Regional pentru Europa Sud-Est, Fundația Friedrich Naumann pentru Libertate.

Principalele sarcini ale Fundației Friedrich Naumann pentru Libertate (FNF) sunt promovarea democrației, drepturilor omului și drepturilor civile, a pluralismului și a economiei de piață. Pentru a ne îndeplini obiectivele, utilizăm instrumentele clasice ale educației politice, consultanței politice și dialogului politic precum conferințe, seminarii, publicații și programe de schimb. În proiectele noastre colaborăm cu rețelele liberale ale partidelor politice, inițiative ale cetățenilor, organizații de apărare a drepturilor omului, centre analitice și instituții științifice. În prezent, Biroul pentru Europa de Sud-Est din Sofia coordonează activitățile în cadrul a patru țări: România, Bulgaria, Macedonia și Moldova. În Republica Moldova, Biroul Regional își desfășoară activitatea de la sfârșitul anilor 90.

Friedrich Naumann
STIFTUNG **FÜR DIE FREIHEIT**

ISBN 978-973-0-20597-8